

## บทที่ 2

### วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นต่อศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนของผู้นำเกษตรกรตำบลลุมพุก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
  - 1.1 จุดประสงค์ทางการศึกษาของการวัดและประเมินผลการศึกษา
  - 1.2 ความหมายของการวัด การทดสอบและการประเมินผล
  - 1.3 การทดสอบ (Testing)
  - 1.4 การประเมินผล (Evaluation)
  - 1.5 ความเชื่อมโยงความรู้ความเข้าใจกับความคิดเห็น
2. แนวคิดที่เกี่ยวกับความคิดเห็นประกอบด้วย
  - 2.1 ความหมายของความคิดเห็น
  - 2.2 ความสำคัญของความคิดเห็น
  - 2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับความคิดเห็น
  - 2.4 วิธีการวัดความคิดเห็น
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้นำเกษตรกรประกอบด้วย
  - 3.1 ความหมายของผู้นำเกษตรกร
  - 3.2 ประเภทของผู้นำเกษตรกร
  - 3.3 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำเกษตรกรในงานส่งเสริมการเกษตร
  - 3.4 การสร้างเสริมความรู้ความสามารถแก่ผู้นำเกษตรกร
4. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน
  - 4.1 ความหมายของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน
  - 4.2 การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน
  - 4.3 ความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน
  - 4.4 การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน
  - 4.5 ความเป็นประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

## 1. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

### 1.1 จุดประสงค์ทางการศึกษาของการวัดและประเมินผลการศึกษา

บลูม (Bloom) และคณะ (1956 อ้างถึงในเขวเรศ จันทะแสน, 2556) กล่าวถึงหลักการวัดและประเมินผลการศึกษาว่า มีการจำแนกจุดประสงค์ทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ได้แบ่งย่อยเป็น 6 ด้าน และแต่ละด้านได้แบ่งเป็นพฤติกรรมย่อย ๆ รวมทั้งหมด 21 พฤติกรรม พฤติกรรมทั้ง 6 ด้าน มีดังนี้

**1.1.1 ความรู้ความจำ (Knowledge)** ความรู้ความจำ หมายถึง ความสามารถของสมองที่เก็บสะสมเรื่องราวต่าง ๆ หรือประสบการณ์ทั้งปวง ที่ตนได้รับรู้มา

1) **ความรู้ในเนื้อเรื่อง** หมายถึง การถามเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเนื้อหาสาระตามท้องเรื่องนั้น

(1) ความรู้เกี่ยวกับศัพท์และนิยาม หมายถึง การถามเกี่ยวกับคำศัพท์ นิยามคำแปล ความหมาย ชื่อ อักษรย่อ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย รูปภาพ

(2) ความรู้เกี่ยวกับกฎและความจริง หมายถึง การถามเกี่ยวกับ กฎ สูตร ความจริงตามท้องเรื่อง ขนาด ทิศทาง ปริมาณ เวลา คุณสมบัติ ระยะทาง เปรียบเทียบ สาเหตุ

2) **ความรู้ในวิธีดำเนินการ** หมายถึง การถามเกี่ยวกับขั้นตอนของกิจกรรม วิธีดำเนินการเรื่องราว วิธีประพฤติปฏิบัติ

(1) ความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผน หมายถึง การถามเกี่ยวกับแบบฟอร์ม ระเบียบ แบบแผน วัฒนธรรม ประเพณี การใช้คำสุภาพ คำราชาศัพท์

(2) ความรู้เกี่ยวกับลำดับขั้นและแนวโน้ม หมายถึง การถามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน - หลัง ข้อคำถามแนวโน้มส่วนใหญ่ใช้คำว่า มักจะ เพราะเป็นการคาดคะเนเหตุการณ์

(3) ความรู้เกี่ยวกับการจัดประเภท หมายถึง การถามให้จำแนก แจกแจง จัดประเภท หรือถามในรูปปฏิเสธ เช่น ไม่เข้าพวก ไม่เข้ากลุ่ม

(4) ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ หมายถึง ข้อกำหนดที่ยึดเป็นหลักแล้วนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ ถามเอกลักษณ์

(5) ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ หมายถึง การถามวิธีปฏิบัติ การทำกิจกรรม ขั้นตอนการทำงาน เช่น ปฏิบัติอย่างไร ควรทำโดยวิธีใดจึงจะมีประสิทธิภาพ

3) **ความรู้รวบยอดในเนื้อเรื่อง** หมายถึง ความสามารถในการค้นหาหลักการหรือหัวใจของเรื่อง

(1) ความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาและการขยาย หมายถึง หัวใจของเรื่องราวที่เกิดจากหลาย ๆ ความคิดรวบยอดมารวมกัน การขยายเป็นการขยายความต่อออกไปจากสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่รู้มา หรือสรุปออกจากนอกเรื่องนั้น ๆ

(2) ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง หมายถึง ถ้ามเกี่ยวกับ คติ และหลักการ ของหลายเนื้อหาที่ไม่สัมพันธ์กัน

**1.1.2 ความเข้าใจ (Comprehension)** หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ความจำไปดัดแปลงปรับปรุง เพื่อให้สามารถจับใจความ หรือเปรียบเทียบ ย่นย่อเรื่องราว ความคิดข้อเท็จจริงต่าง ๆ

1) การแปลความ หมายถึง ความสามารถแปลสิ่งซึ่งอยู่ในระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งได้ สุภาษิต สำนวน โวหาร

2) การตีความ หมายถึง การจับใจความสำคัญของเรื่องหรือการเอาเรื่องราวเดิมมาคิดในแง่ใหม่

3) การขยายความ หมายถึง การคาดคะเนหรือคาดหวังว่า จะมีสิ่งนั้นเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นในอดีต หรืออนาคต โดยอาศัยแนวโน้มที่ทราบมาเป็นหลัก

**1.1.3 การนำไปใช้ (Application)** หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวใด ๆ ไปใช้ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันหรือในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

**1.1.4 การวิเคราะห์ (Analysis)** หมายถึง การแยกแยะพิจารณาคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ว่ามีชิ้นส่วนใดสำคัญที่สุด เป็นการใช้วิจารณ์ญาณเพื่อไตร่ตรอง

1) การวิเคราะห์ความสำคัญ หมายถึง การพิจารณาหรือจำแนกว่า ชิ้นใดส่วนใด เรื่องใด ตอนใด สำคัญที่สุด หรือหาจุดเด่น จุดประสงค์สำคัญ

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ หมายถึง การค้นหาความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะสำคัญของเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ว่าสองชิ้นส่วนใดสัมพันธ์กัน

3) การวิเคราะห์หลักการ หมายถึง การให้พิจารณาจุดขึ้นส่วน หรือส่วนปลีกย่อยต่าง ๆ ว่า ทำงานหรือเกาะยึดกัน ได้ หรือคงสภาพเช่นนั้นได้เพราะใช้หลักการใดเป็นแกนกลาง

**1.1.5 การสังเคราะห์ (Synthesis)** หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างเป็นเรื่องราวใหม่

1) การสังเคราะห์ข้อความ หมายถึง การนำเอาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ มาผสมหรือปรุงแต่งขึ้นใหม่ เกิดเป็นข้อความหรือเรื่องราวใหม่ ๆ เช่น การเขียนเรียงความ

2) การสังเคราะห์แผนงาน หมายถึง เป็นการวัดความสามารถในการเขียนโครงการ แผนปฏิบัติงาน

3) การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ หมายถึง การเอาความสำคัญและหลักการต่าง ๆ มาผสมให้เป็นเรื่องเดียวกัน ทำให้เกิดเป็นสิ่งสำเร็จหน่วยใหม่ที่มีความสัมพันธ์แปลกไปจากเดิม

**1.1.6 การประเมินค่า (Evaluation)** หมายถึง การวินิจฉัย หรือตีราคา เรื่องราวความคิด เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยสรุปเป็นคุณค่าว่า ดี-เลว

1) การประเมินค่าโดยอาศัยข้อเท็จจริงภายใน หมายถึง การประเมินค่าโดยใช้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามท้องเรื่อง หรือตามสถานการณ์นั้น ๆ

2) การประเมินค่าโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก หมายถึง การประเมินค่าโดยใช้เกณฑ์จากสิ่งภายนอกเรื่องราวนั้น ๆ เป็นหลักในการพิจารณาตัดสิน

## 1.2 ความหมายของการวัด การทดสอบและการประเมินผล

ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ (2556) ได้ให้ความหมาย การวัดผล (measurement) หมายถึงการกำหนดตัวเลขให้กับวัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งจะได้มาซึ่งตัวเลขนั้นอาจต้องใช้เครื่องมือไปวัดเพื่อให้ได้ตัวเลขที่สามารถแทนคุณลักษณะต่างๆที่สามารถแทนคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการวัด การวัดผลแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

**1.2.1 การวัดทางตรง** (การวัดด้านวิทยาศาสตร์ หรือการวัดทางกายภาพ) เป็นการวัดคุณลักษณะที่ต้องการวัดโดยตรง เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก ฯลฯ และ

**1.2.2 การวัดทางอ้อม** เป็นการวัดทางอ้อม เป็นการวัดคุณลักษณะที่ต้องการวัดโดยตรงไม่ได้ สิ่งที่ต้องการวัดเป็นนามธรรม ต้องวัดผ่านกระบวนการทางสมองหรือพฤติกรรม เช่น การวัดความรู้ วัดเจตคติ วัดความสนใจ การวัดทางการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการวัดทางอ้อม โดยการวัดทางอ้อมแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านสติปัญญา เช่น วัดผลสัมฤทธิ์ วัดเชาวน์ปัญญา วัดความถนัดทางการเรียน วัดความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ 2) ด้านความรู้สึกรู้สึก เช่น วัดความสนใจ วัดเจตคติ วัดบุคลิกภาพ ฯลฯ 3) ด้านทักษะกลไก เช่น การวัดการเคลื่อนไหว วัดทักษะการปฏิบัติโดยใช้เครื่องมือ ฯลฯ

**1.3 การทดสอบ (Testing)** หมายถึง การนำเครื่องมือหรือสิ่งเร้าที่ไปเร้าให้ผู้ถูกทดสอบได้แสดงพฤติกรรมหรือความสามารถที่ต้องการออกมา ผลการทดสอบที่ได้มักออกมาในรูปของคะแนน และคะแนนก็คือสิ่งที่แทนความสามารถของบุคคล ดังนั้นการทดสอบจึงควรมีประสิทธิภาพ โดยใช้เครื่องมือการทดสอบวัดที่มีคุณภาพ

**1.4 การประเมินผล (Evaluation)** หมายถึง การนำตัวเลขที่ได้จากการวัดรวมกับการใช้วิจารณญาณของผู้ประเมินมาตัดสินผล โดยอาจไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์เรียกว่าการประเมินแบบอิง

เกณฑ์ เป็นการนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบหรือผลงานของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเทียบกับเกณฑ์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และประเมินด้วยวิธีเปรียบเทียบกันเองภายในกลุ่มเรียกว่าการประเมินแบบอิงกลุ่ม เป็นการนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบหรือผลงานของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ ที่ได้ทำแบบทดสอบฉบับเดียวกัน มักใช้เพื่อจำแนก หรือจัดลำดับสิ่งของในกลุ่ม การประเมินผลมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการคือ 1) ผลการวัด ช่วยให้เราทราบสภาพของสิ่งที่ประเมินว่ามีอยู่ปริมาณเท่าไร มีลักษณะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 2) เกณฑ์การพิจารณา เป็นการตัดสินใจลงไปว่าดีหรือไม่ดี ใช้ได้หรือไม่ดี ผ่านหรือไม่ผ่านนั้น โดยการนำผลคะแนนจากการวัดไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ 3) การตัดสินใจ เป็นการสรุปผลการเปรียบเทียบระหว่างผลคะแนนจากการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้ ว่าสูงต่ำกว่ากันขนาดไหน

การวัดผลย่อมมีข้อจำกัดที่ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะว่า 1) ไม่สามารถกำหนดคุณลักษณะหรือสิ่งที่ต้องการวัดอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่า หากผู้วัดไม่รู้จักสิ่งที่ต้องการวัด การวัดย่อมผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อน ผลการวัดย่อมเชื่อถือไม่ได้ 2) คุณลักษณะหรือพฤติกรรมบางอย่างที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน จะเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ได้ต้องอาศัยการผสมผสานพฤติกรรมย่อยๆ หลายชนิด การวัดเพียงช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งจะทำให้ผลการวัดไม่ตรงสภาพความเป็นจริงของบุคคล อาจแก้ปัญหานี้โดยอาศัยเครื่องมือวัดผลที่หลากหลายควบคู่กัน และพยายามวัดให้ละเอียดทุกแง่มุม 3) พฤติกรรมบางอย่างอาจไม่เกิดขึ้นในสภาวะหรือในระยะของการเรียน แต่อาจเกิดขึ้นเมื่อผู้ถูกวัดผลได้ประสบพบกับปัญหาจริงๆ ในชีวิตประจำวันจึงจะแสดงพฤติกรรมนั้นๆ เมื่อมีสิ่งเร้าไปกระตุ้น พฤติกรรมที่ผู้ถูกศึกษาแสดงออกมานั้นอาจไม่ชัดเจนพอที่จะสังเกตได้ หรือเสแสร้งแกล้งทำ และมีหลายครั้งที่พฤติกรรมนั้นอาจเป็นผลมาจากสิ่งเร้าหลายอย่างทั้งที่ต้องการวัดและไม่ต้องการวัด

หน้าที่ของการวัดผลการศึกษา จะนำไปสู่การวินิจฉัย (diagnosis) ว่าผู้ถูกศึกษามีความเก่ง อ่อน ในเนื้อหาด้านใด มีความบกพร่องตรงส่วนไหน และยังสามารถช่วยค้นหาสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของผู้ถูกศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อไป และกล่าวถึงประโยชน์ของการวัดผลการศึกษาไว้ว่า ช่วยให้ผู้ศึกษาทราบพื้นความรู้ของผู้ถูกศึกษา เพื่อสามารถแก้ไขข้อบกพร่อง และเลือกวิธีหรือกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

### 1.5 ความเชื่อมโยงความรู้ความเข้าใจกับความคิดเห็น

Remmer (1954: 159) กล่าวถึงความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ (cognitive contexts) ว่า การมีความเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้

ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบ ยอมรับ เห็นด้วย ความรู้ ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ได้แก่ ไม่ชอบ ไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วย

## 2. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

### 2.1 ความหมายของความคิดเห็น

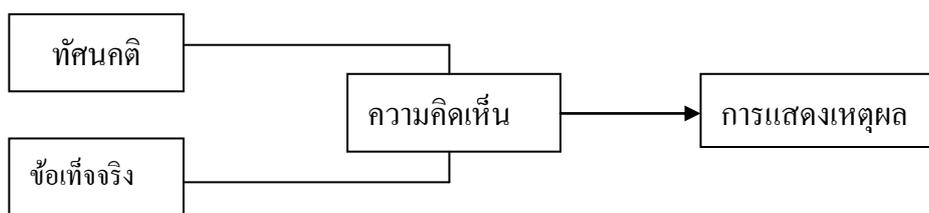
มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความคิดเห็นดังนี้

อนุพงศ์ เนื่องจางง(2544: 7) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า คือ ความรู้สึกทางจิตใจของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เกิดจากพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม ส่วนการแสดงออกทางความคิดอาจแสดงออกมาเป็นคำพูด หรือการเขียน ซึ่งการแสดงออกนี้อาจเป็นไปในทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ สุกรีพ พิพิธกุล(2542: 15) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ความคิดเห็นว่าเป็นการแสดงออกซึ่งวิจรรย์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริงและทัศนคติของบุคคล ความคิดเห็นจะเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2551: 94) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดเห็น คือ การประเมิน หรือการตัดสินเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบในวัตถุ คน หรือเหตุการณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคนๆ หนึ่งเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งโสภา ชูพิกุลชัย (2523: 17) ก็กล่าวไว้ในแนวทางเดียวกันว่า ความคิดเห็นเป็นการประเมินค่าทั้งบวกและลบ ซึ่งทั้งหมดจะเกี่ยวพันกัน ความคิดเห็นเมื่อได้ก่อรูปขึ้นมาแล้วยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

ลูเธอร์ ฟรีแมน (Luthans Freeman, 1995: 609) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็นหมายถึง ความพร้อมทางด้านจิตใจที่จะตอบสนองต่อบุคคล สถานการณ์ วัตถุและความคิดเห็น โดยมีลักษณะที่คงที่แน่นอน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และมีรูปแบบการตอบสนองอย่างเดียวกัน

สงวน สุทธิเลิศอรุณและคณะ (2522: 103) กลับมองว่าความคิดเห็นของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง (fact) ทัศนคติ (attitude) ของบุคคล ในขณะที่ทัศนคติจะเป็นการแสดงความรู้สึกต่างๆ ไปเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง



ภาพที่ 2.1 ที่มาของการเกิดความคิดเห็น

แผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความคิดเกิดจากการแปลข้อเท็จจริง หรือสิ่งที่ได้พบเห็นมา แต่ลักษณะการแปลข้อเท็จจริงนั้นๆ ย่อมเป็นไปตามทัศนคติของบุคคล และเมื่อคนนั้นถูกถามว่าทำไมจึงทำอย่างนั้น เขาจะพยายามให้เหตุผลไปตามที่เขาคิด โดยที่สุโท เจริญสุข (2535: 53) กล่าวว่า เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล อันเป็นผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉยๆ ซึ่งตรงกับพรทิพย์ สัมปตตะวานิช และคณะ (2541: 153) ที่ได้กล่าวว่าความคิดเห็น เกิดจากการเรียนรู้ แล้วโน้มเอียง (Predisposition) ที่จะตอบสนองต่อวัตถุหนึ่งอาจจะออกมาในลักษณะที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อวัตถุนั้นได้

ลัดดา กิตติวิภาค (2525: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น คือ ความคิดที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ซึ่งทำให้เกิดความพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบในทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งโยชิน ศันสนยุทธ และจุมพล พูลภัทรชีวัน (2539: 56) กล่าวถึงความคิดเห็นว่าอาจมีองค์ประกอบทางอารมณ์ หรือพฤติกรรมด้วยก็ได้

จากคำจำกัดความต่างๆ ของแนวคิดความคิดเห็นดังได้กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ความคิดเห็นคือการประเมินหรือตัดสินเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบ หรือไม่ชอบ โดยการพูดหรือการเขียน อยู่บนพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม และจะเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง และทัศนคติของแต่ละคน อาจมีอารมณ์หรือพฤติกรรมเป็นองค์ประกอบร่วมด้วยก็ได้

## 2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นนั้น มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2540: 50) ได้กล่าวว่า อายุ มีผลต่อเจตคติของบุคคลส่วนใหญ่ ผู้มีอายุมักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ยาก ซึ่งทำให้มีผลต่อเจตคติของเขาเอง นอกจากอายุแล้วยังมีตัวแปรอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ปฏิกิริยาของบุคคลต่อสิ่งเร้า ข่าวสาร เป็นต้น บุคคลที่แตกต่างกัน จะมีปฏิกิริยาไม่เหมือนกัน ผลที่จะมีต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความคิดย่อมแตกต่างกันไปด้วย

รัชนี พิทักษ์ญาติ (2546: 20) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น สรุปได้ดังนี้

### 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

(1) ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น เพราะการศึกษาจะทำให้บุคคลนั้นๆ มีความรู้เรื่องต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น คนที่มีความรู้มากมักจะมีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล

(2) ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในการยอมรับต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไป เช่น ความเชื่อในการนับถือศาสนา เป็นต้น

(3) สถานภาพทางสังคม หมายถึง สิทธิและหน้าที่ที่มีต่อผู้อื่น และต่อสังคม หรือกลุ่มเป็นส่วนรวม

(4) ประสบการณ์ เป็นสิ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจใน หน้าที่และความรับผิดชอบของงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความคิดเห็น

## 2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

(1) การอบรมของครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัวสั่งสอนโดยตรงหรือทางอ้อม ให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนหรือรับเอาระเบียบวิธี กฎเกณฑ์ค่านิยมต่างๆ ที่กลุ่มนั้นได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติ และความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมนั้น

(2) กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลต่อบุคคลอย่างมาก เพราะเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มใด หรือสังคมใดก็ต้องยอมรับ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมนั้น และในที่สุดก็มักจะมีความคิดเห็นคล้ายตามไปกับกลุ่มและสังคมนั้นด้วย

(3) สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะเป็นสิ่งสร้างความคิดทั้งทางด้านบวกและด้านลบ

จากการศึกษาเอกสารปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นพอสรุปได้ว่า ปัจจัยเกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม การอบรมของครอบครัว กลุ่มสังคมที่เกี่ยวข้อง และสื่อมวลชน ทำให้บุคคลมีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน บุคคลที่มีอายุมากอาจมีความเชื่อที่ฝังแน่นมาก การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศนคติจึงอาจจำเป็นต้องใช้ข้อเท็จจริงมาสนับสนุนมากขึ้น

## 2.3 ลักษณะของความคิดเห็น

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529: 92) ได้กล่าวถึง ข้อมูลลักษณะของความคิดเห็นไว้ดังนี้  
ความคิดเห็น เป็นเรื่องของความรู้สึก การตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ มีลักษณะในทิศทาง 2 มิติ คล้ายๆ กับวัตถุ ซึ่งเป็นมิติความกว้างและมิติความยาว ดังต่อไปนี้

1) ทิศทาง มีอยู่ 2 ทิศทาง คือ ทางบวกและทางลบ ทางบวก ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ดี ชอบหรือพึงพอใจ ส่วนทางลบ ก็เป็นไปทางตรงกันข้าม ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบและไม่พึงพอใจ

2) ความเข้มข้น มีอยู่ 2 ขนาด คือ ความเข้มข้นมาก และความเข้มข้นน้อย เช่นบางคนมีความรู้สึกชอบสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยมาก แต่บางคนมีท่าทีไฝ่ต่ำมากๆ ถ้าบุคคลมีความคิดเห็นที่มีความเข้มข้นมาก จะเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น

## 2.4 การวัดความคิดเห็น

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531: 3) ได้กล่าวถึงมาตราวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่ใช้กันอยู่แพร่หลายมี 4 วิธี คือ

1) *วิธีของเทอร์สโตน (Thuston's Method)* เป็นวิธีสร้างมาตราวัดออกเป็นปริมาณแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็นหรือทัศนคติไปในทางเดียวกันและเสมือนว่าเป็น scale ที่มีช่วงห่างเท่ากัน (equal-appearing intervals)

2) *วิธีของกัตต์แมน (Guttman's Scale)* เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกันและสามารถจัดอันดับของทัศนคติสูง-ต่ำ แบบเปรียบเทียบกันและกันได้ จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้ และแสดงถึงการสะสมของข้อความความคิดเห็น

3) *วิธีจำแนกแบบ เอส ดี สเกล (Semantic Differential Scale: S-D Scale)* เป็นวิธีการวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น โดยอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม (Bipolar Adjective) เช่น ดี-เลว, ขยัน-ขี้เกียจ เป็นต้น

4) *วิธีของไลเคิร์ท (Likert's Method)* เป็นวิธีสร้างมาตราวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่นิยมแพร่หลาย เพราะว่าเป็นวิธีสร้างมาตราวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในทางชอบหรือไม่ชอบ โดยจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก 4 หรือ 5 คำตอบ และให้คะแนน 5, 4, 3, 2, 1 หรือ +2, +1, 0, -1, -2 ตามลำดับ

การรายงานตนเองเป็นการวัดทัศนคติโดยวิธีการให้ผู้ถูกวัดรายงานตนเองถึงความรู้สึกทำต่อสิ่งนั้นๆ อาจเป็นไปในรูปทางบวกหรือทางลบ ไม่ได้แยกวัดองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความคิด ความรู้สึก หรือด้านพฤติกรรม แต่จะวัดเพียง ดี-ไม่ดี สนับสนุน-คัดค้าน เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย มาตราวัด ทัศนคติแบบนี้แบ่งออกได้หลายประเภท เช่น มาตราวัดของ ไลเคิร์ท (Likert-Type Scales) ได้สร้างมาตราวัดทัศนคติโดยพัฒนามาจากของ Thurstone มีข้อความทั้งบวกและทางลบปะทะกัน ส่งไปให้ผู้ตอบตัดสินใจว่าข้อความใดตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด ซึ่งมี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่จากการใช้มาตราวัดแบบนี้มักจะพบว่า ผู้ตอบที่ช่องไม่มีความเห็นเป็นส่วนมาก จึงมีการใช้คำว่าเห็นด้วยเพียงเล็กน้อย และไม่เห็นด้วยเพียงเล็กน้อย แทนคำว่าเฉยๆ เพื่อให้สามารถวัดความเห็นของผู้ตอบได้

การวัดความคิดเห็น หรือทัศนคติส่วนใหญ่จะใช้วิธีการแบบรายงานตนเอง เพราะสามารถจัดเก็บข้อมูลได้จากคนกลุ่มใหญ่ ซึ่งอาจกระทำได้โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคำถามไว้ให้เลือกตอบ และลักษณะคำถามที่ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่าง

เต็มที่ หรืออาจใช้แบบสอบถามซึ่งสามารถใช้ได้รวดเร็ว ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปอธิบายได้กว้างขวาง แต่มีข้อจำกัด เพราะอาจได้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริงกับพฤติกรรมของเขา เนื่องจากบุคคลเกิดความระมัดระวังในการตอบแบบสอบถาม เพราะฉะนั้น การวัดทัศนคติจึงควรใช้หลายๆ วิธีประกอบกัน เพื่อช่วยเสริมข้อบกพร่องในวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (นีออน กลิ่นรัตน์, 2525: 15-16)

จากแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะและการวัดความคิดเห็นดังที่ได้กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ดังนี้ การวัดความคิดเห็น มักใช้วิธีการรายงานตัว โดยให้ผู้ถูกวัดรายงานตนเองถึงความรู้สึกทำต่อสิ่งนั้นๆ อาจมีทิศทางเป็นไปในรูปทางบวกหรือทางลบคือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และมีมาตรวัดมี 5 ระดับ ตามขนาดความเห็นด้วยได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และมีการใช้คำว่าเห็นด้วยเพียงเล็กน้อย และไม่เห็นด้วยเพียงเล็กน้อย แทนคำว่าเฉยๆ การวัดความคิดเห็น ใหญ่จะใช้วิธีการรายงานตนเอง เพราะสามารถจัดเก็บข้อมูลได้จากคนกลุ่มใหญ่ การวัดทัศนคติควรใช้หลายๆ วิธีประกอบกัน เช่น การสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคำถามไว้ให้เลือกรับตอบ และลักษณะคำถามที่ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

## 2.5 การแสดงความคิดเห็น

### 2.5.1 การแสดงความคิดเห็นประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

- 1) **ที่มา** คือ เรื่องราวที่ชี้ให้เห็นความจำเป็นที่ต้องแสดงความคิดเห็นนั้นๆ ทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจ และพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นต่อไป
- 2) **ข้อสนับสนุน** คือ ข้อเท็จจริง หลักการ กฎเกณฑ์ ความคิด และมติที่นำมาใช้ประกอบให้เป็นเหตุผลที่ใช้สนับสนุนข้อสรุป
- 3) **ข้อสรุป** คือ ส่วนสำคัญที่สุดของการแสดงความคิดเห็น อาจเป็นข้อเสนอแนะ ข้อวินิจฉัยข้อสันนิษฐาน หรือการประเมินค่า เพื่อให้ผู้อ่านพิจารณายอมรับหรือนำไปปฏิบัติ

### 2.5.2 ประเภทของการแสดงความคิดเห็น แบ่งได้ 3 ประเภท คือ

- 1) **ความคิดเห็นเชิงข้อเท็จจริง** เป็นความเห็นที่มีต่อเรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ยังมีข้อถกเถียงกันอยู่ ความคิดเห็นที่แสดงออกมาจึงเป็นการสันนิษฐานตามเหตุผลที่ยกมาสนับสนุน ตัวอย่าง
- 2) **ความคิดเห็นเชิงคุณค่า** เป็นความคิดเห็นที่ประเมินวัตถุ บุคคล กิจกรรม โครงการวิธีการนโยบาย หรือความคิดเห็น ว่ามีข้อดี ข้อด้อย มีประโยชน์หรือโทษ เหมาะสมหรือไม่

3) *ความคิดเห็นเชิงนโยบาย* เป็นความคิดเห็นที่มีต่อเชิงนโยบายระดับบุคคล กลุ่มบุคคลองค์การ สถาบัน จนถึงระดับประเทศชาติ การแสดงความคิดเห็นประเภทนี้จะต้องระบุให้ชัดเจนด้วยว่าสิ่งที่เสนอแนะให้ทำนั้น มีขั้นตอน เป้าหมาย และมีประโยชน์อย่างไร จะแก้ไขได้อย่างไร การแสดงความคิดเห็น (<http://www.kr.ac.th/ebook/songsri/b2.htm>)

### 3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้นำเกษตรกร

ในการทำงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมักมีโอกาสนำไปประสานการทำงานกับบุคคลที่เป็นผู้นำเกษตรกรมากมาย หลากหลายบทบาทหน้าที่ มีผู้ให้ความหมายของผู้นำที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตรไว้ดังนี้

#### 3.1 ความหมายของผู้นำเกษตรกร

นที ขลิบทอง (2551: 108) ได้กล่าวเกี่ยวกับผู้นำเกษตรกร ไว้ในการสร้างผู้นำในงานส่งเสริมการเกษตรไว้ดังนี้

ผู้นำ หมายถึงบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกของกลุ่มให้เป็นผู้แทน และเป็นผู้ดำเนินการวางแผน ตัดสินใจ อำนวยการประสานงาน และควบคุมการปฏิบัติงานของสมาชิกในกลุ่ม ให้ไปสู่วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ โดยผู้นำจะต้องมีอิทธิพลทำให้บุคคลอื่นคล้อยตาม ทั้งในด้านความคิดและการปฏิบัติ

1) *ผู้นำทางการเกษตร* เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และจินดา ขลิบทอง (2544: 96) ได้ให้ความหมายผู้นำในงานส่งเสริมการเกษตร หมายถึง (1) บุคคลที่เป็นศูนย์กลางในการเริ่มคิด ตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางส่งเสริมการเกษตรให้เป็นไปตามทิศทางที่กลุ่มต้องการ (2) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่สร้างพลังของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกของกลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมและกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกและกลุ่ม (3) บุคคลที่มีอิทธิพลทำให้สมาชิกกลุ่มคล้อยตาม ทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติ เพื่อให้กลุ่มดำเนินกิจกรรม ไปตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

2) *ผู้นำทางสังคม* หรือผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่เป็นที่ยอมรับของคนในแต่ละท้องถิ่นนั้นให้เป็นผู้ศูนย์กลาง หรือจุดเริ่มต้นแห่งการเปลี่ยนแปลง ที่บุคคลอื่นในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มคล้อยตามในการเลียนแบบ และปฏิบัติตาม มีทั้งแหล่งที่มาจากสถาบันและหน่วยงานคัดเลือกและแต่งตั้งให้มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ และแหล่งที่มาจากคนในท้องถิ่นคัดเลือก เป็นผู้นำโดยธรรมชาติ หรือผู้นำเฉพาะกิจตามสถานการณ์หนึ่งๆที่กระตุ้นให้คนในหมู่บ้านยอมรับคนใดคนหนึ่งขึ้นมาเป็นผู้นำ

(1) ผู้นำทางการปกครอง (ปกครองตำบล) หมายถึง ผู้ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนทางราชการ สนใจสถานการณ์บ้านเมือง เป็นที่พึ่งพาให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่คนในท้องถิ่นได้ ได้แก่ ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทย เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ที่มีหน้าที่บริการ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการปฏิบัติงานในท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และกล่าวถึงบทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการสร้างผู้นำเกษตรกร คือการที่ผู้นำท้องถิ่นสามารถเป็นผู้นำเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพ และสามารถสนับสนุน คัดเลือก และส่งเสริมบุคคลอื่นในท้องถิ่นให้มีความเป็นผู้นำเกษตรกรที่มีคุณภาพที่สุดได้ดีกว่าบุคคลอื่น

(2) ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ท้องถิ่นตำบล) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้กล่าวถึง อำนาจและบทบาทหน้าที่ของ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (สมาชิก อบต.) ว่ามีอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล และพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตร ทั้งด้านปรับปรุงโครงสร้างการผลิต จัดหาปัจจัยการผลิต ให้ความช่วยเหลือ ป้อนกันและบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนด้านอาชีพของชุมชน ดังนั้นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (สมาชิก อบต.) จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่เช่นเดียวกัน

ผู้นำเกษตรกร จึงหมายถึง บุคคลที่สามารถทำให้บุคคลอื่นภายในท้องถิ่นยอมรับ และคล้อยตามทั้งความคิดและการปฏิบัติในการประกอบอาชีพทางการเกษตร (หรืออีกนัยหนึ่งคือ ผู้นำท้องถิ่นทางการเกษตรนั่นเอง)

### 3.2 บทบาทของผู้นำเกษตรกร

นที ขลิบทอง (2551: 117-119) ได้กล่าวถึงบทบาทที่ควรเป็นของผู้นำเกษตรกรในสภาพการทำการเกษตรและการส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบันไว้ดังนี้

1) บทบาททางการสนับสนุนการผลิต เช่น (1) ให้ความช่วยเหลือในการวางแผนการผลิต (2) หาแหล่งปัจจัยการผลิตที่มีความเป็นธรรมให้แก่เกษตรกร (3) ชักชวนให้เกษตรกรในท้องถิ่นปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานทางการเกษตร (4) กระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้มีพลังกลุ่มในการต่อรองความเป็นธรรมในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการร่วมกันลงทุนจัดซื้อปัจจัยการผลิตที่มีความจำเป็นเพื่อลดต้นทุน หรือลดความเสี่ยงของการผลิต

2) บทบาทด้านการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ (1) เป็นตัวอย่างในการนำความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมมาปฏิบัติ เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่เกษตรกรในท้องถิ่น (2) ถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้แก่เกษตรกรในท้องถิ่นได้รับทราบ และกระตุ้นให้เกิดการยอมรับเพื่อนำไปปฏิบัติ (3) ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกร เมื่อเกษตรกรใน

ท้องถิ่นประสบปัญหาจนไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ (4) รวบรวมข้อมูลทางการเกษตร และที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น แล้วเสนอให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้รับทราบเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการส่งเสริมการเกษตรต่อไป

3) *บทบาทด้านการประสานงาน* ได้แก่ (1) ประสานงานให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรในท้องถิ่นให้ความสนใจและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน (2) ประสานความสัมพันธ์ทั้งระหว่างเกษตรกรภายในท้องถิ่นด้วยตนเอง และระหว่างเกษตรกรภายในท้องถิ่นกับเกษตรกรท้องถิ่นอื่น (3) ประสานกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตร เช่น พ่อค้าคนกลาง ผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิต เป็นต้น (4) ประสานกับเจ้าหน้าที่ในสังกัดหน่วยงานราชการอื่น หรือพนักงานของรัฐวิสาหกิจ และเอกชน ที่เข้ามาทำงานด้านการเกษตรในท้องถิ่น

4) *บทบาทด้านการพัฒนา* ได้แก่ (1) เสนอแนะและร่วมพัฒนาท้องถิ่น (2) เสนอแนะและช่วยสนับสนุนการพัฒนาเกษตรกรในท้องถิ่น (3) พัฒนาและฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ความสามารถในด้านอาชีพและการเป็นผู้นำอยู่เสมอ (4) สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนากระบวนการกลุ่มในท้องถิ่น ให้ได้กลุ่มที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในการทำงานอย่างต่อเนื่อง (5) ร่วมวางแผนและจัดทำโครงการพัฒนาท้องถิ่นด้านการเกษตร หรือพัฒนาเกษตรกรในท้องถิ่น เพื่อแก้ไขและพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จึงกล่าวได้ว่าบทบาทสำคัญของผู้นำเกษตรกรในงานส่งเสริมการเกษตร คือ การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร โดยเป็นตัวกลางในการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร จากแหล่งความรู้และข้อมูล ไปสู่เกษตรกรในท้องถิ่น และนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมา พิจารณากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุง รวมทั้งการเป็นผู้สนับสนุนให้ กระบวนการส่งเสริมการเกษตรเป็นไปอย่างราบรื่นและมีคุณภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์และ เป้าหมายที่วางไว้อย่างต่อเนื่อง

### 3.3 การสร้างเสริมความรู้ความสามารถแก่ผู้นำเกษตรกร

การสร้างเสริมความรู้ความสามารถ หรือ การเพิ่มพูนทักษะของผู้นำเกษตรกร ทำให้ผู้นำเกษตรกรสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องการได้อย่างชำนาญ เป็นที่ยอมรับ นที ขลิบทอง (2551: 127-129) ได้กล่าวเกี่ยวกับการสร้างเสริมความรู้ความสามารถแก่ผู้นำเกษตรกรว่า เป็นการสร้าง ความเป็นผู้นำให้แก่ผู้นำเกษตรกรโดยตรง ซึ่งควรสร้างเสริมให้ผู้นำเกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้ จริง ภายใต้อุทิศกายและสมรรถภาพที่ควรจะเป็น โดยมีทั้งความรู้ ทักษะ และทักษะไปในทิศทาง เดียวกัน และเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน

### 3.4 นโยบายในการพัฒนาผู้นำเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร

เป้าหมายในการดำเนินงานตามนโยบาย ปี 2555 ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้นำเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตรมีดังนี้ ข้อที่ 5 ที่ใช้ระบบส่งเสริมการเกษตรเป็นหลักในการปฏิบัติงานโดยใช้เวทีและศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล(ศบกต.)ในการบูรณาการการทำงานในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะของอาสาสมัครเกษตร สนับสนุนให้ร่วมปฏิบัติงานต่างๆ และพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายต่างๆ ให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555)

นอกจากนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2555) ยังได้สรุปรายงานผลการพิจารณาในเรื่องความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการบูรณาการเชื่อมโยงระบบสารสนเทศรองรับข้อมูลจากส่วนราชการ เชื่อมโยงสู่ ICT ตำบลให้ ศบกต. ไว้ดังนี้ ให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของข้อมูลเพื่อให้บริการแก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยจะต้องจัดทำระบบสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ชุมชนเพื่อสามารถรองรับข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงการให้บริการข้อมูลข่าวสารการเกษตร ณ ศบกต. ได้ด้วยการสนับสนุน คือ 1) จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน (ไอซีที) จำนวน 1,880 ศูนย์ กระจายอยู่ทั่วประเทศ พร้อมทั้งจะให้ความรู้ด้าน ICT แก่เกษตรกร โดยที่ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนทุกแห่งสามารถจัดอบรมให้ความรู้ด้าน ICT ขั้นพื้นฐานให้แก่เกษตรกรได้ 2) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีระบบสารสนเทศชุมชน ที่มีข้อมูลที่จำเป็นสำหรับเกษตรกร สามารถรองรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลของหน่วยงานเจ้าของข้อมูลต่างๆ ได้ ซึ่ง ศบกต. สามารถใช้ระบบนี้สร้างเว็บไซต์ของ ศบกต. ทุกแห่ง เพื่อให้ข้อมูล และความรู้แก่เกษตรกรเป้าหมายได้

#### 4. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

##### 4.1 ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

###### 4.1.1 ความหมายของ ICT

ความหมายของ ICT กิดานันท์ มลิทอง (2546) และสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้ให้ความหมายของไอซีทีว่า เป็นการรวมตัวกันของเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และเทคโนโลยีการสื่อสาร (CT) เพื่อให้เกิดการนำข้อมูลข่าวสารมาจัดเก็บอย่างเป็นระบบหรือหมวดหมู่สามารถเข้าถึงและสืบค้นนำมาใช้ได้โดยสะดวก ชัยพจน์ รั้งงาม (2545) กล่าวว่าเป็นการใช้ระบบเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร ที่รวมเอาอุปกรณ์ 2 สิ่งมาใช้ คือ คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ทางการสื่อสารโยงใยไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ที่อยู่ไกล (Remote Area) สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ (2545) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า เป็น

เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับ ข่าวสาร ข้อมูล และการสื่อสาร นับตั้งแต่การสร้าง การนำมาวิเคราะห์ หรือประมวลผล การรับ และส่งข้อมูล การจัดเก็บและการนำไปใช้งาน มักจะหมายถึง คอมพิวเตอร์ ซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์ (Hardware) ส่วนคำสั่ง (Software) และส่วนของข้อมูล (data) และระบบ การสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์ ระบบสื่อสารข้อมูล ดาวเทียม หรือเครื่องมือสื่อสารใดๆ ทั้งที่มีสายและไร้สาย

กล่าวโดยสรุป คือ ไอซีที เป็นเทคโนโลยีที่รวมตัวกันระหว่างเทคโนโลยี สารสนเทศ (IT) และเทคโนโลยีการสื่อสาร (CT) เพื่อให้เกิดการนำข้อมูลข่าวสารมาจัดเก็บอย่างเป็นระบบหรือหมวดหมู่ เกี่ยวข้องกับ ข่าวสาร ข้อมูล และการสื่อสาร นับตั้งแต่การสร้าง การนำมา วิเคราะห์หรือประมวลผลข้อมูล (data) ด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นสารสนเทศ (Information) แล้วใช้อุปกรณ์ทางการสื่อสารรับ และส่งข้อมูล การจัดเก็บและการนำไปใช้งาน โยงใยไปยังเครื่อง คอมพิวเตอร์ที่อยู่ไกล (Remote Area) ไอซีทีมักจะหมายถึง คอมพิวเตอร์ ซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์ (Hardware) ส่วนคำสั่ง (Software) และส่วนของข้อมูล (data) และระบบการสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์ ระบบสื่อสารข้อมูล ดาวเทียม หรือเครื่องมือสื่อสารใด ๆ ทั้งที่มีสายและไร้สาย ช่วย ให้สามารถเข้าถึงและสืบค้นนำมาใช้ได้โดยสะดวก

#### 4.1.2 บทบาทและความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านเกษตรกรรม

##### 1) บทบาทและความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ

อุดม จันทรสุข (2539 : 26-27) กล่าวว่าเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามี บทบาทและความสำคัญของในด้านเกษตรกรรม โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิต การรับข้อมูลข่าวสารทางด้านเกษตรกรรมที่เกี่ยวกับราคาสินค้า สภาพการ ตลาด การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ดินที่เหมาะสมกับการเกษตรกรรม เพื่อให้สามารถใช้ผืนดินให้เกิด ประโยชน์มากที่สุด โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมโดยรวม

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ(2551: 188-189) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของ สารสนเทศต่อการส่งเสริมความรู้แก่เกษตรกรไว้ดังนี้ ในกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกร นั้น สิ่งสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาและส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรแก่เกษตรกรคือ ข้อมูล สารสนเทศที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการทำการเกษตรของ เกษตรกรอันได้แก่ 1.1) ข้อมูลด้านการผลิต ทั้งพืช ปศุสัตว์ ประมง และป่าไม้ 1.2) ข้อมูลด้าน ต้นทุนการผลิต ตลาด และราคา 1.3) ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร เป็น ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ความเป็นอยู่ของเกษตรกร 1.4) ข้อมูลเกี่ยวกับช่องทางหรือสื่อต่างๆ ที่ใช้ในการ ส่งเสริมความรู้ 1.5) ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันและองค์การที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสหกรณ์ หรือกลุ่มเกษตรกร สถาบันสินเชื่อต่างๆ และโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตร 1.6) ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่ง

อำนวยความสะดวกพื้นฐานหมายถึงการคมนาคม การชลประทานหรือแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และ ไฟฟ้า และ 1.7) ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายระดับท้องถิ่นต้อง คำนึงถึงนโยบายหลักของหน่วยงานระดับสูง

2) บทบาทและความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อหน่วยงาน องค์กร ต่างๆ

(1) ใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์ พรทิพย์ อุดมสิน และปรัชญา อยู่ ประเสริฐ (2551: 276) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ ไว้ในการประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมการเกษตรว่า ในปัจจุบันการประชาสัมพันธ์มีบทบาทต่อองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและ เอกชน ทั้งนี้เพราะงานประชาสัมพันธ์เป็นงานเชิงสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่าง องค์กรกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นกลไกที่จะนำภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรไปสู่ประชาชนหรือสร้าง ความประทับใจให้เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยชี้แจงแก้ไขความเข้าใจผิดต่างๆ ด้วย ประโยชน์ ของการประชาสัมพันธ์ คือ (1) เกษตรกรเกิดความรู้ความเข้าใจ (2) เกษตรกรตื่นตัวและสนใจที่จะ รับความรู้หรือแก้ปัญหา (3) ช่วยเสริมความเข้าใจแก่เกษตรกร (4) ช่วยแก้ความเข้าใจผิด (5) ช่วยให้ เกษตรกรวางตัวหรือปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมเมื่อมีเหตุการณ์เร่งด่วนเกิดขึ้น และ (6) ประหยัด ค่าใช้จ่ายและเวลา ทำงานไม่ซ้ำซ้อน

(2) ใช้สำหรับการวางแผนและการตัดสินใจของผู้บริหารและระดับผู้ ปฏิบัติ สิน พันธุ์พินิจ (2543: 40) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสารสนเทศว่า สารสนเทศจะรวมถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ การบริหารระบบสารสนเทศจะต้อง ทันสมัย ถูกต้อง แม่นยำ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร การศึกษา การเมืองการปกครองเสมอ จึงจะได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการบริหารและ ปฏิบัติงานการส่งเสริมการเกษตร

#### 4.1.3 ความหมายของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

Roman and Colle (2001 อ้างถึงในประภาพรรณ วุ่นสุข, 2553: 19) กล่าวถึง ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนว่า เป็นการให้บริการด้านการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของ ชุมชน ในบางที่อาจให้บริการฟรี หรืออาจได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกท้องถิ่น เช่น หน่วยงานรัฐ หรือ NGOs ในศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน หรือศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน (Telecenter) จะประกอบไปด้วยคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ การให้บริการเช่าเทปคลาสเซ็ทหรือวิดีโอ ให้บริการจัดอบรม ให้บริการเครื่องถ่ายเอกสารหรือแฟกซ์ ในบางที่อาจให้บริการเสริมบางอย่าง เช่น ในประเทศฮังการีที่ให้บริการคล้ายธนาคารชุมชน

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2554: 14) ได้ให้ความหมายว่า ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน คือ สถานที่ที่มีเครื่องมือ ICT พื้นฐานสำหรับบริการคนทุกกลุ่มในชุมชนที่ต้องการใช้เครื่องมือ ICT เพื่อการพัฒนาตนเอง ตลอดจนพัฒนาชุมชนร่วมกัน มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามคำนิยามของแต่ละองค์กร ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ชื่อเรียกศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาอังกฤษ
ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน	Community ICT Learning Centre
ศูนย์อินเทอร์เน็ตชุมชน	Community Internet Centre
ศูนย์เทเลเซ็นเตอร์	Telecentre / Tele-Centre / Community Telecentre
ศูนย์อีเซ็นเตอร์ของชุมชน	Community E-Centre
ศูนย์ไซเบอร์ชุมชน	Community Cyber Centre
ศูนย์สื่อชุมชน	Community Media Centre / Community E-Media
ศูนย์สื่อผสมของชุมชน	Community Multi-Media Centre
ศูนย์สารสนเทศชุมชน	Community Information Centre

ที่มา : สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2554)

#### 4.1.4 ที่มาของโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

จากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนสามารถเข้าถึง ICT ได้ง่ายและทั่วถึง โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ห่างไกล กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนขึ้น เริ่มตั้งแต่ ในปี 2550 จนถึงปัจจุบันปี 2554 (เดือนมิถุนายน) มีการจัดตั้งศูนย์ ICT ชุมชนขึ้นรวมทั้งหมด 879 ศูนย์ และยังคงดำเนินการจัดตั้งอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ครอบคลุมทุกภาคทั่วประเทศ การดำเนินโครงการศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน จึงเป็นการสร้างประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและสังคมผ่านเครื่องมือสื่อใหม่ หรือ ICT โดยอาศัยแนวคิดโลกไร้พรมแดนเพื่อบูรณาการองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนสินค้า ภูมิปัญญา และสร้างความสามารถในการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ ตลอดจนมีนโยบายจะพัฒนาเป็น One stop service กล่าวคือ บริการด้านเศรษฐกิจด้วย e-Commerce บริการด้านสังคมด้วย e-Education และ e-Society และบริการภาครัฐด้วย e-Government (สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554: 11,96)

## 4.2 การจัดตั้งศูนย์ฯ

การจัดตั้งศูนย์ฯ มีประเด็นหลัก ทั้งหมด 4 ประเด็น คือ วัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์ฯ ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์ฯ บทบาทของศูนย์ฯ และภารกิจของศูนย์ฯ

### 4.2.1 วัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2555 และ 2554: 11) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์โครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนไว้ ดังนี้

1) เพื่อจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ในสถานที่ที่เหมาะสมของชุมชนที่เป็นสถานที่สาธารณะ เช่น ศาสนสถาน โรงเรียน ห้องสมุด หรือสถานที่ส่วนกลางของชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชน สามารถเข้าใช้งานคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตสำหรับค้นคว้าข้อมูล ต่อยอดความรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงเป็นช่องทางในการเข้าถึงบริการภาครัฐ (e-Services)

2) เพื่อสร้างผู้ชำนาญการในชุมชนให้มีความรู้ ความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สามารถดูแลศูนย์การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยเน้นแนวทางการพึ่งตนเอง และความยั่งยืน

3) เพื่อรวบรวมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต การสร้างงาน สร้างอาชีพ ตลอดจนสนับสนุนการตัดสินใจของคนในชุมชนได้ และสนับสนุนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4) เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลของคนในแต่ละชุมชน และระหว่างชุมชน โดยเฉพาะเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เกษตรกรรม การสร้างอาชีพ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และต่อยอดความรู้ของชุมชน

5) ลดช่องว่างด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Digital Divide) โดยประชาชน สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการสอดแทรกคุณธรรม วัฒนธรรมอันดีงาม เหมาะสมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เยาวชน

### 4.2.2 ขั้นตอนในการขอจัดตั้งศูนย์

1) คำนวณโหลด เพื่อกรอกข้อมูลแล้วส่งกลับมาตามที่อยู่ในเอกสาร

2) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะทำการประเมินผลในขั้นต้นจากข้อมูลที่ได้ส่งกลับมา

3) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลชุมชนที่ผ่านการประเมินขั้นต้น

4) ทำการประเมินผล จากคะแนนในการลงพื้นที่สำรวจ ชุมชนที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์จะได้รับการคัดเลือกเพื่อจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในปีถัดไป

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(ไมระบ)ได้กำหนดขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ไว้ 6 ขั้นตอนดังนี้คือ

- 1) คำนวณโหลดแบบสอบถาม ส่งเอกสารมายังกระทรวง ICT หรือสถิติจังหวัด
- 2) กระทรวง ICT/สถิติจังหวัด พิจารณารอบที่ 1 (จากแบบสอบถาม) กระทรวง ICT/สถิติจังหวัด พิจารณารอบที่ 1 (จากการลงสำรวจพื้นที่)
- 3) ประเมินความพร้อม 5 ด้านของศูนย์ฯ และดำเนินการจัดตั้งคอมพิวเตอร์ในศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ที่ได้รับคัดเลือก ซึ่งมีเกณฑ์ในการสำรวจพื้นที่ ใช้วิธีการสำรวจด้วยตาและแบบสอบถามดังนี้

- (1) สถานที่จัดตั้งศูนย์ฯ มีห้องที่จะติดตั้งมั่นคงปลอดภัย
  - (2) มีเจ้าหน้าที่ที่จะให้บริการศูนย์ฯ อย่างน้อย 2 คน
  - (3) มีงบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ให้ยั่งยืน
  - (4) มีภูมิปัญญาและอาชีพในชุมชน
  - (5) มีความสามัคคีของชุมชน มีการรับรู้ ความสนใจและการมีส่วนร่วม
- 4) ชุมชนจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ
  - 5) ศูนย์ฯ ส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมอบรมและสัมมนา
  - 6) ใช้ศูนย์ฯ เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

การดำเนินการติดตั้งวัสดุอุปกรณ์ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน เป็นดังนี้

ตารางที่ 2.2 การติดตั้งวัสดุอุปกรณ์ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

วัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุน	จำนวนที่ได้รับ		
	ตามขนาดของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน		
	ขนาด XL	ขนาด L	ขนาด M
เครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่ายและระบบอินเทอร์เน็ต	1 ชุด	1 ชุด	1 ชุด
เครื่องคอมพิวเตอร์พร้อมโต๊ะคอมพิวเตอร์และเก้าอี้	20 ชุด	15 ชุด	10 ชุด
บริการอินเทอร์เน็ต	ฟรี 1 ปี	ฟรี 1 ปี	ฟรี 1 ปี
กล้องถ่ายภาพดิจิทัล	ตามความจำเป็นของแต่ละศูนย์		
เครื่องฉายโปรเจ็กเตอร์	ตามความจำเป็นของแต่ละศูนย์		
เครื่องแสกนภาพ	ตามความจำเป็นของแต่ละศูนย์		

ที่มา : สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2554: 23)

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2554) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) จะต้องเกิดจากความกตริเริ่มของชุมชน และมีสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน
- 2) ผู้นำหรือตัวแทนชุมชน หรือผู้บริหารหน่วยงานยื่นขอจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนต่อสถิติจังหวัดและกระทรวง ICT
- 3) สถิติจังหวัดประเมินความพร้อมของชุมชนเพื่อรายงานความเห็นต่อกระทรวงและดำเนินการตามขั้นตอน
- 4) ชุมชนจะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน เพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

UNESCO ประเทศไทย (2003 อ้างถึงในกมลรัฐ อินทรทัศน์ และคณะ (2546: 19-20) ได้จัดพิมพ์คู่มือการดำเนินงานศูนย์สารสนเทศอเนกประสงค์ชุมชน (Multipurpose Community Telecenter : MCT) อย่างยั่งยืน 10 ขั้นตอน โดยอาจกล่าวโดยสังเขปดังนี้

- 1) การเริ่มด้วยการสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจแนวคิดของศูนย์ฯ ร่วมกัน ความสำคัญของศูนย์ฯ และความเกี่ยวข้องระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชน รวมทั้งการร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์ฯ ร่วมกัน
- 2) เปิดเวทีประชาคมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมกันสำรวจความต้องการและแก้ปัญหาของชุมชนตนเองร่วมกัน
- 3) การบริหารจัดการร่วมกัน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจนของคณะกรรมการแต่ละระดับ เช่น บทบาทของคณะกรรมการดำเนินงาน บทบาทของคณะกรรมการบริหารจัดการ และกำหนดการประชุมที่ชัดเจนร่วมกัน
- 4) แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ เช่น กำหนดกรอบภาระงานที่ชัดเจน การทำสัญญาาร่วมกัน
- 5) ประเภทงานบริการ และโปรแกรมที่มีให้บริการต่างๆ การขยายประเภทงานที่มีอยู่ และการแสวงหากาฬาร่วม
- 6) การสร้างอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ การประเมินความต้องการด้านอาคารสถานที่ รวมทั้งเฟอร์นิเจอร์ตกแต่ง และรวมทั้งอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ด้วย
- 7) กระบวนการในการวางแผนร่วมกัน โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพการณ์ต่างๆ ร่วมกัน การกำหนดปรัชญา และแผนปฏิบัติงานร่วมกัน

8) การบริหารจัดการทางการเงิน เช่นการจัดทำงบประมาณประจำปีร่วมกัน การกำหนดค่าใช้จ่ายฯ ในรูปแบบต่างๆ

9) การกำหนดดำเนินงานศูนย์ฯ โดยต้องมีการกำหนดขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินงานศูนย์ฯ ที่ชัดเจน

10) บริการลูกค้า และการทำการตลาด เช่น การกำหนดบทบาทลูกค้า การปรับปรุงบริการ การปรับปรุงพัฒนา และการทำการตลาดอย่างต่อเนื่อง

### **เงื่อนไขการดำเนินโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน**

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แบบสำรวจความพร้อมเพื่อขอรับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน (2555) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการดำเนินโครงการหลังจากได้รับการสนับสนุนจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนจากกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแล้ว ดังนี้ 1) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตามที่ได้แจ้งไว้กับกระทรวง หรือตามที่ได้ตกลงกับกระทรวงฯ 2) หากมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงสถานที่จัดตั้ง จะได้แจ้งให้กระทรวงฯ ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร และจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงแล้วเท่านั้น 3) ดำเนินการจัดอบรมให้แก่ประชาชน จำนวนไม่น้อยกว่า 5 เท่าของจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ได้รับการจัดสรร 4) เปิดให้บริการแก่ชุมชนทุกวัน หรือตามที่ได้ตกลงกับกระทรวงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร 5) ดูแลอุปกรณ์ทุกชิ้นให้อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้ตลอดเวลา และจะไม่เคลื่อนย้ายอุปกรณ์ใดออกจากศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนหากไม่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงฯ เป็นลายลักษณ์อักษร 6) มีหน้าที่ส่งเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ จำนวน 2 คน มาอบรมตามที่กระทรวงกำหนดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยกระทรวงจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ 7) เข้าร่วมกิจกรรมกับกระทรวงอย่างต่อเนื่อง หากได้รับการร้องขอจากกระทรวง 8) ให้ความร่วมมือกับกระทรวงฯ ด้วยดี ทั้งนี้ จะยึดเอาประโยชน์แก่ชุมชนและส่วนรวมเป็นสำคัญ 9) มีหน้าที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ ค่าไฟฟ้า ค่าบุคลากร โดยชุมชนอาจจัดให้มีการเก็บค่าธรรมเนียมตามความเหมาะสม และจะให้มีโอกาสกรรมการเข้าดูแลเพื่อความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณ กระทรวงฯ จะรับผิดชอบค่าอินเทอร์เน็ตเป็นเวลา 12 เดือน และดูแลอุปกรณ์ตามระยะเวลาของการรับประกันเท่านั้น หากพ้นระยะเวลาดังกล่าวชุมชนจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายนั่นเอง

#### **4.2.3 บทบาทของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน**

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2554: 24-27) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนไว้ดังนี้ (ร่าง)กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระยะ พ.ศ.2554 - 2563 ของประเทศไทยกล่าวถึงบทบาทของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนไว้ในแนวนโยบายหลายด้านสรุปได้ว่า

1) เป็นหน่วยบริการการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตลอดชีวิต โดยที่ศูนย์ฯ เป็นแหล่งให้บริการอุปกรณ์ ICT และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็น แหล่งข้อมูลเปิด (Open Source) เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของ ประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม รวมทั้งผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และผู้พิการ นอกจากนี้ ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ยังทำหน้าที่จัดกิจกรรมการศึกษาในลักษณะต่างๆ ได้แก่

(1) จัดอบรมความรู้ด้าน ICT ให้แก่ประชาชนทั่วไปในชุมชนเพื่อใช้ ประโยชน์ในการเรียนรู้และการดำรงชีพ เช่น กลุ่มสหกรณ์ เกษตรกร แม่บ้าน โดยให้องค์กรการ ปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วย เพื่อให้ประชาชนมีทักษะในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Literacy) ครอบรู้ เข้าถึง สร้างสรรค์และใช้สารสนเทศ อย่างมีวิจารณญาณ (Information Literacy) และรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) สามารถเลือกใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล และเพื่อการสร้างชุมชนที่ เข้มแข็ง

(2) จัดอบรมความรู้ด้าน ICT รวมถึงการใช้ ICT เพื่อการทำกิจกรรมใน ชีวิตประจำวันให้แก่ผู้สูงอายุที่สนใจ โดยให้รัฐสนับสนุนตามความเหมาะสม และให้องค์กรการ ปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

2) เป็นศูนย์บริการข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งข้อมูลที่เป็นสากล (global wisdom) และข้อมูลท้องถิ่น (local wisdom) รวมทั้งการบริการฐานข้อมูล เช่น ข้อมูล การเกษตร ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลสภาพอากาศและภัยธรรมชาติ

3) เป็นแหล่งรวบรวมสินค้าและบริการในรูปแบบของ e - shop และ e - service

4) เป็นสื่อกลางความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา วัด ห้องสมุด และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Gosua (1995 อ้างถึงในประภาพรรณ วุ่นสุข, 2553: 21) ได้กล่าวถึง เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถเอาชนะความด้อยโอกาสในสังคมชนบทได้โดยการระดมบทบาทของ ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน โดยการรวบรวมหน้าที่ที่หน่วยงานต่างๆ เคยปฏิบัติมาก่อน ดังนี้

1) ศูนย์ฯ ทำหน้าที่เป็นสถานที่นัดหมายของเครือข่ายท้องถิ่น อาจใช้เพื่อ ประโยชน์การทำงานระยะไกลจากบ้าน (Telework) เพื่อลดการแปลกแยกจากสังคมอื่น

2) ให้บริการที่หลากหลายกับสังคมท้องถิ่น

3) เป็นหลักประกันว่าคนหลากหลายกลุ่มเข้าใจเทคโนโลยีการสื่อสาร และ เทคโนโลยีใหม่ๆ ชนิดอื่น รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างสูงสุด

4) ก่อให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น การอบรม และการให้บริการทางธุรกิจ

5) ก่อให้เกิดการอบรมและการศึกษา ในท้องถิ่น และประชาชนสามารถเข้าถึงการอบรมและการศึกษาได้มากขึ้น

Gosua ยังได้กล่าวเพิ่มเติมถึงบทบาทของศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนที่คาดว่าจะเป็นแหล่งปฏิบัติงานที่มีบทบาทด้านการพัฒนา สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และนำมาซึ่งการสร้างงาน ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานท้องถิ่น เป็นการสร้างพลังให้กับชุมชน โดยให้การเข้าถึงความรู้และการมีส่วนร่วมสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยี เอาชนะความห่างไกลและไม่เป็นชุมชนที่ถูกกีดกอดทิ้ง มีการให้บริการตามที่ชุมชนต้องการ ช่วยในกระตุ้นให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นและมีชีวิตที่สมบูรณ์ขึ้น

#### 4.2.4 ภารกิจของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2554: 24-27) ได้ให้ข้อมูลภารกิจเบื้องต้นหลังจากได้รับความเห็นชอบให้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ตารางที่ 2.3 ภารกิจเบื้องต้นศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

ภารกิจ	คำอธิบาย
1) จัดตั้งที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการที่ปรึกษา ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน	- เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ให้คำปรึกษา และกำหนดแนวทางดำเนินงานของศูนย์ฯ
2) จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน	- เพื่อช่วยผู้ดูแลศูนย์ฯ ทำงาน กำกับ ดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนการทำงาน และยืนยันความโปร่งใสเกี่ยวกับการทำงานของศูนย์ฯ
3) พิจารณาคัดเลือกผู้ดูแล ทำหน้าที่ให้บริการ ศูนย์ฯ จำนวน 2 คน (ควรเป็นคนในชุมชนที่มีจิตอาสา/มีจิตใจรักการบริการและสนใจเรื่อง ICT เพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง)	- กระทรวง ICT จะจัดอบรมให้ในวาระต่างๆ เพื่อเป็นผู้ประสานงานระหว่างศูนย์ฯ กระทรวงฯ ชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่
4) จัดทำเว็บไซต์ของศูนย์ฯ	- กระทรวง ICT จะเป็นผู้จัดอบรมให้ฟรี
5) จัดทำอีเมลล์ของตนเอง	- ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนทั่วประเทศจะสื่อสารผ่านอีเมลล์ และเว็บไซต์

## ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ภารกิจ	คำอธิบาย
6) จัดทำไดเรกทอรี(Directory) ข้อมูลของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนทุกคน	- เพื่อความสะดวกในการประสานงาน
7) กำหนดกติกาหรือระเบียบการทำงานและการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน	- เช่น กิจกรรมที่มีให้บริการ ค่าบริการ ระบบสมาชิก ระบบอาสาสมัคร เวลาเปิด - ปิดบริการ
8) ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรู้จักศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน	- เช่น ประกาศข่าวผ่านสื่อชุมชน และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในนามของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน
9) จัดทำระบบสถิติผู้ใช้บริการของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน	- เพื่อเป็นผลงานที่ต้องรายงานกระทรวง ICT ทุกเดือน
10) จัดประชุมประจำเดือน	- เพื่อรายงานผลการดำเนินงาน
11) สร้างสรรค์กิจกรรมการพัฒนาในชุมชนที่ใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเป็นเครื่องมือ	- เช่น การจัดทำฐานข้อมูลชุมชน การสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน

ที่มา : สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2554: 26-27)

### 4.3 ความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์ฯ

ความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์ฯ มีประเด็นหลักให้พิจารณาทั้งหมด 3 ประเด็น คือ ความพร้อมของชุมชน ความพร้อมด้านสถานที่ และความพร้อมด้านบุคลากร

#### 4.3.1 ความพร้อมของชุมชนจัดตั้ง

ประภาพรรณ วุ่นสุข (2553) กล่าวถึง ความพร้อมของชุมชนที่จัดตั้งไว้ดังนี้

1) ด้านสมาชิกในชุมชน ในชุมชนจะต้องมีความสามัคคี มีความร่วมมือระหว่างส่วนราชการท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าศูนย์ฯ จะได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากทุกฝ่าย

3) ชุมชนต้องมีวิสัยทัศน์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้นำ

2) ด้านข้อมูล องค์ความรู้ ชุมชนจะต้องมีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเป็นความรู้ภูมิปัญญาเก่า ๆ ที่ควรสืบสาน อนุรักษ์ไว้ เพื่อนำมาเสนอและเผยแพร่ต่อไป

นอกจากนี้ สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2554) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมถึงความพร้อมของชุมชนที่จัดตั้ง ควรมีการทำประโยชน์/มีหน้าที่ในการช่วยชุมชน เช่น การพัฒนาเด็กเยาวชน การพัฒนาอาชีพของผู้คนในชุมชน

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2555) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านข้อมูล องค์ความรู้ ชุมชนไว้ว่า ชุมชนต้องมีความพร้อมด้านภูมิปัญญาและอาชีพด้วย ดังนี้

- 1) อาชีพของคนในท้องถิ่น ทั้งอาชีพหลัก และอาชีพเสริม
- 2) การรับงานมาทำที่บ้าน ของคนในชุมชน มีบ้างหรือไม่ (ถ้ามีโปรดระบุรายละเอียดสินค้า และลักษณะของงาน)
- 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (เช่น ผลิตภัณฑ์ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ สิ่งแวดล้อม ครู/ปราชญ์ชุมชน ฯลฯ)
- 4) สถานที่น่าสนใจ หรือแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- 5) ผลิตภัณฑ์ชุมชน ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในชุมชนมีอะไรบ้าง
- 6) มีแผนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้น
- 7) มีข้อมูล องค์ความรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน อันเป็นประโยชน์ ที่สามารถจัดเตรียม หรือจัดทำเพื่อเผยแพร่ให้แก่ประชาชนในชุมชน หรือชุมชนอื่น

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2550: 264) ได้กล่าวถึงการนำภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบันไว้ดังนี้ ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดมาให้ลูกหลาน โดยภูมิปัญญานั้นอาจอยู่ในรูปของแนวคิด แนวปฏิบัติ ความเชื่อ ตลอดจนเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีที่เกษตรกรใช้เพื่อการทำมาหากิน มีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบัน ได้แก่ การอนุรักษ์เป็นการบำรุงรักษาส่วนที่ดั่งงามไว้ การฟื้นฟูเป็นการรื้อฟื้นสิ่งที่ดั่งงามที่หายไป เลิกไป หรือกำลังจะเลิกให้กลับมาเป็นประโยชน์ การประยุกต์เป็นการปรับหรือผสมผสานความรู้เก่ากับความรู้ใหม่เข้าด้วยกันให้เหมาะสมกับสมัยใหม่ และการสร้างใหม่เป็นการคิดค้นใหม่ที่สัมพันธ์กับความรู้ดั้งเดิม

#### 4.3.2 ความพร้อมด้านสถานที่และอุปกรณ์

ประภาพรณ วุ่นสุข (2553) กล่าวถึง ความพร้อมของชุมชนที่จัดตั้งไว้ว่า ด้านสถานที่ที่จะใช้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ต้องมีความพร้อมต่อการติดตั้งระบบ สภาพแข็งแรง และสะดวกให้ประชาชนเข้ามาใช้บริการ

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2555) ได้ให้ข้อมูลความพร้อมของชุมชนที่จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนไว้ในแบบสำรวจความพร้อมเพื่อขอรับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ดังนี้

- 1) มีการทำประชาคมหมู่บ้าน หรือการประชุมเพื่อให้ชุมชนรับทราบข้อมูลโครงการ
- 2) ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนนี้เป็นความต้องการของประชาชนในชุมชน
- 3) มีเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการขอจัดตั้งศูนย์ เช่น ชุมชนมีโครงการที่จะพัฒนาเรื่อง ICT อยู่แล้ว เป็นต้น
- 4) มีวิสัยทัศน์ในการใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในการให้บริการแก่ชุมชน เช่น แนวทางการบริหารจัดการ แนวคิดการใช้ประโยชน์ การใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า แนวทางการสร้างประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชน เป็นต้น
- 5) ความพร้อมด้านสถานที่ (สถานที่ที่เหมาะสมควรเป็นอาคารเอกเทศ หรือเป็นห้องชั้น 1 ของอาคารที่ใกล้ประตูทางเข้าเพื่อความสะดวกในการเข้าใช้งานของชุมชน) (1) ระบุขนาดชุมชนที่จะจัดตั้งศูนย์ฯ ทั้งตำบล เป็นจำนวนหลังคาเรือน และจำนวนประชากร (2) มีอาคารที่จะจัดตั้งศูนย์ฯ เป็นที่สาธารณะ อยู่ภายใต้ความดูแลของหน่วยงานราชการ (3) ระบบไฟฟ้าที่สามารถรองรับการใช้งานไฟฟ้าได้อย่างน้อย 50 แอมแปร์ (4) จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่มีในปัจจุบัน (5) ระบบอินเทอร์เน็ตที่ใช้บริการ ADSL IPStar TOT CAT TRUE TT&T มีโทรศัพท์พื้นฐานสำหรับการติดตั้งอินเทอร์เน็ต อื่น ๆ
- 6) ความพร้อมของอุปกรณ์ สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ (2555) ได้กล่าวถึงความพร้อมในการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ว่ามีองค์ประกอบต่างๆ ในการให้บริการ ประกอบด้วย (1) เครื่องคอมพิวเตอร์ (2) เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ (3) โต๊ะ เก้าอี้ (4) วิทยากรในการอบรม (5) เจ้าหน้าที่ดูแลศูนย์ฯ (6) ช่วงเวลาการให้บริการ (7) งบประมาณในการบริหาร และ(8) ระบบอินเทอร์เน็ต

#### 4.3.3 ความพร้อมด้านบุคลากร

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2554: 28-29) บุคลากรของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนประกอบด้วย

- 1) คณะกรรมการที่ปรึกษาศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน กรรมการบริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน และคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารศูนย์ฯ รวมทั้งกำกับการบริหารงานศูนย์ฯ ให้มีความโปร่งใส คณะกรรมการประกอบด้วย ตัวแทน

จากทุกภาคส่วน เช่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนพระสงฆ์ โรงเรียน กลุ่มอาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล เป็นต้น

2) *ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน* หรือผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน มีหน้าที่กำกับ ติดตาม ดูแล สนับสนุน เชื่อมประสานทรัพยากรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก ชุมชน เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์ฯ มีประสิทธิภาพสูงสุด และชุมชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์สูงสุด และเท่าเทียม อีกทั้งต้องกำกับดูแลการประสานงานกับกระทรวง ICT เช่น การรายงานการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์ให้กระทรวงทราบทุกเดือน

3) *ผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน* (อย่างน้อย 2 คน) เป็นผู้ที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มอบหมายหรือจ้างให้เป็นผู้ดูแลประจำศูนย์ฯ ที่มีความรู้ความชำนาญด้าน ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ด้านเครือข่าย มีหน้าที่ดังนี้ (1) ดูแลอุปกรณ์ต่างๆ ของศูนย์ฯ (2) แนะนำ การใช้บริการภายในศูนย์ฯ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต และการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์

4) *อาสาสมัครประเภทต่างๆ ของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน* โดยเฉพาะกลุ่ม เด็กและเยาวชน ทั้งเพื่อการส่งเสริมการเป็นเจ้าของร่วม พัฒนาจิตสาธารณะและการใช้เวลาอย่างมีคุณค่า

5) *แกนนำเครือข่ายผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน* ซึ่งหมายถึงคณะทำงาน เครือข่ายผู้ดูแลศูนย์ฯ ที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแต่งตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ ในการประสานงาน และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการกิจต่างๆ ของกระทรวง ICT บทบาทภารกิจของแกนนำเครือข่ายผู้ดูแลศูนย์ฯ ประกอบด้วย

(1) บทบาทด้านการบริหารจัดการ ร่วมวางแผน จัดทำและทบทวน แผนการทำงานของคณะทำงานเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

(2) บทบาทด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ฯ ให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ของแต่ละศูนย์ฯ หรือแต่ละชุมชน ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ แก้ไข ปัญหาการดำเนินงานเบื้องต้น ที่เกิดขึ้นในศูนย์ฯ ตามขีดความสามารถของคณะทำงานเครือข่าย

(3) บทบาทด้านการประสานงานเชื่อมร้อยเครือข่าย เป็นศูนย์กลางการประสานงาน แจ้งข่าวคราวความเคลื่อนไหวและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการกิจต่างๆ จาก กระทรวงสู่ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่

(4) บทบาทด้านการติดตามประเมินผล รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์ฯ ให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง ICT

(5) บทบาทด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่การดำเนินงานและความเคลื่อนไหวของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

(6) บทบาทด้านการพัฒนาบุคลากร ให้เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของศูนย์ฯ มีโอกาสได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนอื่น เข้ารับการอบรมเพิ่มพูนประสิทธิภาพการใช้ ICT เทคนิคการบริการ และความรู้อื่นที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในศูนย์ฯ นอกจากนี้ยังอาจจัดกิจกรรมอื่นๆ ที่สร้างความรู้สึกรักภาคภูมิใจและเห็นประโยชน์จากการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ รวมทั้งสามารถสร้างสรรค์งานที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนางานบริการของศูนย์ฯ

#### 4.4 การดำเนินงานของศูนย์ฯ

การดำเนินงานของศูนย์ฯ มีประเด็นหลักพิจารณาทั้งหมด 3 ประเด็น คือ หน่วยงานที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงานของศูนย์ฯ การบริหารงานของศูนย์ฯ และการให้บริการ

##### 4.4.1 หน่วยงานที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงานของศูนย์ฯ

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554 กล่าวถึงการดำเนินงานในส่วนการบริหารจัดการที่มีหน่วยงานที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ดังนี้ 1) ชุมชนจะเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน 2) กระทรวง ICT เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาศูนย์ฯ ให้เพิ่มศักยภาพในการพัฒนาชุมชน 3) สถิติจังหวัดเป็นที่ปรึกษาวิชาการและการพัฒนา 4) หน่วยงานในพื้นที่เป็นผู้ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ปัญหาเพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ มีสมรรถภาพตอบสนองความต้องการของชุมชนได้

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2554: 67) ได้ให้ข้อมูลถึงหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พัฒนาชุมชน การศึกษานอกโรงเรียนและรวมทั้งในระบบโรงเรียนด้วย เป็นต้น

##### 4.4.2 การบริหารงานของศูนย์ฯ

ประภาพรธ ภู่นสุข (2553) กล่าวถึง ความพร้อมการบริหารจัดการไว้ว่า ศูนย์ฯ จะต้องมีการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระยะยาว ทั้งด้านการบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ แผนการบริหารการเงิน แผนการบริหารบุคลากร และอื่นๆ ที่จะทำให้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนยั่งยืนต่อไป ซึ่งสำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2555) ได้มุมมองว่าศูนย์ฯ จะต้องมีความพร้อมด้านบริหารจัดการและแผนในการดำเนินงานด้วย ดังนี้

###### 1) แผนบริหารจัดการ

(1) การบริหารจัดการงบประมาณ ดำเนินการเกี่ยวกับค่าสาธารณูปโภค/ ค่าใช้จ่ายประจำเดือน ที่ชุมชนต้องรับผิดชอบเอง ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์และค่าบริการ อินเทอร์เน็ตเดือนที่ 13 เป็นต้นไป ค่าบำรุงรักษาเครื่อง ค่าจ้างบุคลากรในการดำเนินงาน เงิน สนับสนุนอื่น ๆ

(2) แผนบริหารศูนย์ฯ สำหรับบริการนักเรียน ประชาชน ชุมชน (สามารถแนบแผน/เอกสารที่เกี่ยวข้องได้) การกำหนดบริการ โดยเก็บเงินค่าเรียน/ค่าใช้บริการศูนย์ หรือไม่เก็บเงินค่าเรียน/ค่าใช้บริการศูนย์

(3) การบริหารบุคลากรคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ที่มาจากตัวแทน ชุมชนที่หลากหลาย ครอบคลุมกลุ่มสมาชิกผู้ใช้บริการ

(4) การดูแล ควบคุมมาตรการรักษาความปลอดภัยอุปกรณ์เครื่อง คอมพิวเตอร์ ได้แก่ ถังดับเพลิง ชนิดน้ำยาเคมี หรือชนิดฮาโลน และการจัดเวร-ยาม ดูแลศูนย์ฯ

2) *แผนการดำเนินงาน* ได้แก่ (1) แผนการดำเนินงาน โดยทั่วไป เช่น ตารางการเปิดให้บริการในรอบ 1 ปี และการจัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อดูแลรับผิดชอบศูนย์การ เรียนรู้ ICT ชุมชนต่อไป เป็นต้น (2) กลุ่มเป้าหมาย ที่จะใช้บริการ (3) เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลศูนย์ฯ (อย่างน้อย 2 คน) มาจากไหน จะจ่ายค่าตอบแทนอย่างไร (4) เจ้าหน้าที่ประเภทอาสาสมัคร มี หรือไม่มี มาจากไหน จะตอบแทนความได้อย่างไร (5) แผนการพึ่งตนเองหรือแนวทางที่จะพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนให้สามารถที่จะพึ่งตัวเองได้อย่างยั่งยืน (6) แผนที่จะประชาสัมพันธ์ ศูนย์ฯ หรือชักชวนให้ประชาชนในชุมชนใกล้เคียงมาใช้บริการของศูนย์ฯ

#### 4.4.3 การให้บริการ

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2554: 32) ได้ให้ ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของบริการและเวลาเปิดบริการดังนี้

##### 1) ประเภทของบริการ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) ได้จำแนกกิจกรรมที่ใช้คอมพิวเตอร์ ออกเป็น (1) ทำงาน (2) เรียน (3) หาความรู้ (4) เล่นเกมส์ (5) บันทึกลง (6) เชื่อมอินเทอร์เน็ต (7) อื่นๆ และนอกจากศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนจะบริการการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตแล้ว อาจมีบริการอื่นๆ ได้ตามความพร้อมของแต่ละศูนย์ฯ

## ตารางที่ 2.4 บริการของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

บริการ/กิจกรรม	คำอธิบายและตัวอย่าง
E - Education	ระบบการเรียนรู้ทั้งแบบออนไลน์ และออฟไลน์ - การเรียนออนไลน์สาขาวิชาต่างๆ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานและระดับยากขึ้นจนถึงระดับมืออาชีพ - การเรียนออฟไลน์ เช่น การเป็นครูสอน IT ให้กลุ่ม กศน.กลุ่มเด็กเยาวชน บุคลากรของหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน
E- Services	งานบริการต่างๆ เช่น การรับจ้างถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัล กล้องวิดีโอ รับจ้างทำนามบัตร รับจ้างทำระบบ E ต่างๆ เช่นระบบออนไลน์ เว็บไซต์ Banner ต่างๆ การถ่ายภาพสินค้า บริการรับจ้างค้นข้อมูลข่าวสาร รับจ้างพิมพ์งาน สำเนาเอกสาร สแกนภาพ download ข้อมูล
E-Shop	ระบบร้านค้าออนไลน์ประเภทต่างๆ การดูแลระบบร้านค้า การโฆษณาสินค้า การช่วยดูแลระบบร้านค้าออนไลน์
E-Government	ระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานต่างๆ
E- Warning (ระบบเตือนภัย)	ระบบการเตือนภัยต่างๆ เช่นการเตือนภัยธรรมชาติ สึนามิ การตรวจเช็คพยากรณ์อากาศให้แก่กลุ่มประมงชายฝั่ง
E-Agriculture	ระบบเกษตรต่างๆ เช่น การซื้อขายผลิตภัณฑ์ เมล็ดพันธุ์ การพยากรณ์อากาศเกี่ยวกับการผลิต
E-Job	การหางาน แจ้างแหล่งงาน
E-Tourism	ส่งเสริมการท่องเที่ยว การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรืออาจเป็นที่ศึกษาดูงาน
E-Souvenir (ร้านของที่ระลึก)	อาจทำเป็นร้านค้า หรือร้านขายของที่ระลึกจากชุมชน หรือให้กับคนที่มาศึกษาดูงาน

ที่มา: สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2554: 33-34)

## 2) เวลาเปิดบริการ

ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนต้องเปิดให้บริการทุกวันสม่ำเสมอ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยประกาศแจ้งให้ประชาชนทราบชัดเจน เช่น

ตารางที่ 2.5 เวลาเปิดบริการของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

การให้บริการ	เวลาเปิดทำการ
วันจันทร์ - ศุกร์	09.00 - 18.30 น. (เป็นอย่างน้อย)
วันเสาร์ - อาทิตย์	09.00 - 16.00 น. (เป็นอย่างน้อย)

ที่มา: สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2554: 32)

ทั้งนี้แต่ละศูนย์ฯ อาจกำหนดตารางการบริการตามกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มชุมชนที่จะมาใช้บริการ เช่น กลุ่มชุมชน กลุ่มพ่อแม่ กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มอาชีพ กลุ่มพนักงานที่ใช้บริการช่วงเช้าตรู่ หรือช่วงเย็น ในช่วงกลางวันอาจเป็นกลุ่มเด็ก เยาวชน กลุ่มพระเถร เป็นต้น และควรกำหนดระยะเวลาเปิดบริการ และค่าบริการอย่างชัดเจน เพื่อกระจายสิทธิ์ในการรับบริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อีกทั้งยังเป็นการฝึกวินัย ระเบียบ และมารยาทในการใช้บริการสาธารณะร่วมกัน

3) สิ่งที่ควรระมัดระวังในการปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2554: 35) ได้ให้ข้อมูลถึงศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ที่มีหลักปฏิบัติพื้นฐานคือบริการที่เท่าเทียมกันด้วยจิตอาสาพร้อมบริการ (Service mind) ในลักษณะที่เป็นการใช้เทคโนโลยีสื่อสารแบบปกติ (Normal use) ตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และมีสิ่งควรระมัดระวังดังต่อไปนี้

(1) รักษาสภาพของอุปกรณ์ให้พร้อมให้บริการ เพื่อให้ผู้เข้าใช้บริการได้รับความสะดวกที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปกรณ์ที่ได้รับจากกระทรวง ICT ไม่สามารถเคลื่อนย้าย หากจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงฯ

(2) บริการเฉพาะเกมส์ที่ดีหรือเกมส์ที่สร้างสรรค์ ไม่ขายหรือบริการเกมส์ที่ไม่สร้างสรรค์ทุกประเภท

(3) เป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม ผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวม ไม่ใช่ศูนย์ฯ เป็นสถานที่เผยแพร่หรือโฆษณาข่าวสาร กิจกรรม ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ไม่เหมาะสมต่างๆ

(4) รักษากฎระเบียบให้เสมอภาคอย่างยุติธรรม

4) บทเรียนจากการดำเนินงานในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2554: 64-66) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทเรียนจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ICT

ชุมชนที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศจัดตั้งขึ้นประมาณ 5 ปี (ปี 2554) ที่สะท้อนภาพความสำเร็จของการดำเนินงาน ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนอย่างจริงจังในทุกด้าน นับตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ วางแผนการดำเนินงาน รวมถึงการเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนด้วย

(2) รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ เช่น ระบบอาสาสมัคร ธุรกิจชุมชน หุ้นส่วน บูรณาการกับหน่วยงานอื่นๆ

(3) การทำงานแบบเครือข่ายเชื่อมโยง ช่วยเหลือ ร่วมมือกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชน

(4) บุคลากรที่มีความพร้อม มีจิตอาสา มีทักษะความสามารถทั้งด้าน ICT การบริหารจัดการ การประสานงานและการสร้างเครือข่าย

(5) สถานที่ตั้งศูนย์ฯ สามารถที่จะเป็นจุดศูนย์กลางหรือศูนย์รวมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนได้ เช่น มีความเหมาะสม สะดวกสบาย เข้าถึงได้ง่าย และสามารถจะใช้ประโยชน์ได้จริงตามที่ชุมชนต้องการ

6) ช่วงเวลาให้บริการยืดหยุ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

7) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

8) การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

9) การพึ่งตนเองด้วยการเพิ่มประเภทของการบริการ เวลาในการให้บริการตอบสนองความต้องการชุมชน เก็บค่าบริการตามความเหมาะสม การเพิ่มหรือการปรับปรุงการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

#### 4.4.4 วิธีการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนแบบมีส่วนร่วม

วิธีการในการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนมีหลายวิธี แต่วิธีที่น่าเสนอนี้มุ่งเน้นการจัดทำแบบไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนที่เกี่ยวข้อง วิธีการมีดังนี้

1) ทั้งผู้นำและสมาชิกทุกคน รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับโอกาสที่เท่าเทียมและทั่วถึงในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในการจัดทำศูนย์เรียนรู้ของชุมชนตนเอง

2) เปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอกิจกรรมที่ตนเองสนใจจะทำ พร้อมทั้งต้องให้เหตุผลประกอบในประเด็นต่าง ๆ ว่า (1) ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนสามารถสอดคล้องกับแนวทางการ

พัฒนาชุมชนที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร (2) ชุมชน หรือในกลุ่มมีความสามารถ หรือมีความรู้ในการดำเนินการเกี่ยวกับศูนย์ฯ หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

3) ผู้นำหรือผู้ดำเนินการประชุมเรียบเรียงกิจกรรม และเหตุผลที่ชุมชนหรือสมาชิกเสนอกันมา จากนั้นจึงให้ชุมชนหรือสมาชิกแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมเหล่านั้นเพิ่มเติม หรือให้สมาชิกออกเสียงสนับสนุนกิจกรรมที่ตนเห็นชอบ จากนั้นอาจจะเป็นการเลือกกิจกรรมเลือกประเภทสื่อ เลือกประเภทเนื้อหา ฯลฯ ที่ได้รับเสียงสนับสนุนมากที่สุดมาอภิปราย และวางแผนร่วมกัน

4) แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มเพื่อรับผิดชอบหน้าที่ในจำนวนที่พอเหมาะ เพื่อช่วยกันวางแผนแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนดังกล่าว

5) ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอแล้วหยิบยกข้อแตกต่างที่มีมาอภิปรายหรือหาข้อสรุปร่วมกัน

6) ให้ที่ประชุมเลือกคณะทำงานมารับผิดชอบในการเขียนข้อสรุปในแต่ละประเด็นที่กลุ่มตนเองรับผิดชอบไป เช่น การสืบราคาวัสดุ อุปกรณ์วัสดุคืบ เพื่อจัดทำงบประมาณให้ถูกต้อง ใกล้เคียงที่สุด

#### 4.5 ความเป็นประโยชน์ของศูนย์ฯ

##### 4.5.1 ประโยชน์ต่อชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนไม่ได้เป็นเพียงแค่ศูนย์บริการคอมพิวเตอร์ แต่เป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างครบวงจร ดังที่สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2554: 62) ได้ให้ข้อมูลว่า ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเป็นศูนย์รวมจิตใจ ความรักสามัคคีของชุมชน เป็นแหล่งความรู้ที่ให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกคนเท่าเทียมกันโดยปราศจากอคติ เป็นศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารทั้งเพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ เป็นการเสริมรากฐานที่แข็งแกร่งจากความรักรักความเข้าใจกันของคนในชุมชน และเป็นต้นทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศ

ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไม่ระบุ) ได้กล่าวถึงความเป็นประโยชน์ของศูนย์ฯ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เกิดแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของชุมชน ทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้ ICT

2) ประชาชนสามารถใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมอาชีพและรายได้ของชุมชน

3) เกิดสังคม IT ที่มีคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลางในการลดช่องว่างระหว่างวัยของคนในชุมชน

4) เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ชุมชนทันต่อเหตุการณ์ เกิดการเรียนรู้ได้ก้าวทันโลก

#### 4.5.2 ประโยชน์ต่อการดำเนินงานของหน่วยงานเกี่ยวข้อง

ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนมีส่วนช่วยในการสนับสนุนหน้าที่ของหน่วยต่างๆ ได้ดังนี้คือ

1) บริการประชาชนให้ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ เช่น การขอมีบัตรประจำตัวประชาชน การชำระภาษี การขึ้นทะเบียนต่างๆ และการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร เป็นต้น

2) การให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนพัฒนาและพึ่งตนเองได้

3) เป็นสื่อชักนำให้ศาสนิกชนใกล้ชิดวัด ชิมซับบรรยากาศความร่มเย็น กล่อมเกล้าจิตใจให้คลายทุกข์ร้อนไปได้ (สำนักปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554: 39, 62)

#### 4.6 ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

##### 4.6.1 ความพร้อมในการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ (2555) ได้ให้ข้อมูลการสำรวจความพร้อมในการให้บริการด้านต่างๆ และความต้องการใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ไว้ว่า สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ มีนโยบายที่จะผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐมาใช้ประโยชน์จากศูนย์ฯ ในการให้องค์ความรู้แก่กลุ่มประชาชนในท้องถิ่น เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด ให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด/สำนักงานฯ และพาณิชย์จังหวัดใช้ศูนย์ฯ ใช้ถ่ายทอดความรู้ในด้านการทำบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ OTOP เป็นต้น จึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

ตารางที่ 2.6 รายชื่อศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 46 ศูนย์ฯ

รายชื่อศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์	
1. บ้านเมืองไผ่ อ.หนองกี่	12. องค์การบริหารส่วนตำบลนุกระสัง อ.หนองกี่
2. ตำบลกลันทา อ.เมืองบุรีรัมย์	13. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเป่า อ.พุทไธสง
3. ตำบลโกรกแก้ว	14. หน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร อ.เมือง
4. บ้านนวมะขามป้อม	15. เทศบาลตำบลนาโพธิ์ อ.นาโพธิ์
5. บ้านหนองตลุมปุ๊ก อ.เมืองบุรีรัมย์	16. ศูนย์โสมความรู้ อ.บ้านใหม่ชัยพจน์
6. ตำบลสะแกโพรง อ.เมืองบุรีรัมย์	17. โลกเมือง อ.ประโคนชัย
7. เทศบาลตำบลทะเลเม่นชัย อ.ลำปลายมาศ	18. โลกมะม่วง อ.ปะคำ
8. องค์การบริหารส่วนตำบลนิคม อ.บ้านกรวด	19. ตำบลหนองแวง อ.ละหานทราย
9. องค์การบริหารส่วนตำบลสตึก อ.สตึก	20. บ้านประชาพัฒนา อ.หนองกี่
10. องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสูง	21. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองชัยศรี อ.หนองหงส์
11. ตำบลหนองเต็ง	22. บ้านใหม่ อ.ห้วยราช
23. เทศบาลตำบลลำปลายมาศ อ.ลำปลายมาศ	35. องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองยาง อ.ชำนิ
24. ตำบลหนองตาต อ.เมืองบุรีรัมย์	36. บ้านหนองนา อ.บ้านด่าน
25. บ้านคักหวานพัฒนา	37. เทศบาลตำบลพนมรุ้ง อ.เฉลิมพระเกียรติ
26. มูลนิธิสมเด็จโต	38. ตำบลบึงเจริญ อ.บ้านกรวด
27. เทศบาลตำบลตลาดนิคมปราสาท	39. ชุมชนสนามม้า อ.สตึก
28. บ้าน กม.ศูนย์	40. บ้านสว่าง อ.เมือง
29. บ้านโคกยาง	41. บ้านตากแดด อ.นางรอง
30. องค์การบริหารส่วนตำบลไทยเจริญ อ.ปะคำ	42. เทศบาลตำบลโนนดินแดง อ.โนนดินแดง
31. การศึกษานอกโรงเรียนที่ตำบลมะเฟือง	43. เทศบาลหนองตะไก่อ. โนนสุวรรณ
32. สำนักงานเทศบาลตำบลหลักเขต อ.เมือง บุรีรัมย์	44. เทศบาลตำบลโคกกลาง อ.ลำปลายมาศ
33. เทศบาลตำบลตาจ อ.ละหานทราย	45. เทศบาลตำบลคูเมือง อ.คูเมือง
34. ตำบลชุมแสง อ.นางรอง	

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ (2555)

ตารางที่ 2.7 ความพร้อมในการให้บริการด้านต่างๆ

องค์ประกอบการให้บริการ	ความพร้อมในการให้บริการด้านต่างๆ	
	พร้อม (ศูนย์ฯ)	ไม่พร้อม(ศูนย์)
เครื่องคอมพิวเตอร์	17	0
เครื่องฉายโปรเจคเตอร์	7	10
โต๊ะ เก้าอี้	17	0
วิทยากรในการอบรม	12	5
เจ้าหน้าที่ดูแลศูนย์ฯ	17	0
ช่วงเวลาการให้บริการ	17	0
งบประมาณในการบริหาร	8	9
ระบบอินเทอร์เน็ต	15	2

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ (2555)

ผลการสำรวจใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ส่วนใหญ่พบว่า องค์ประกอบต่างๆ ในการให้บริการอยู่ในความพร้อม ได้แก่ องค์ประกอบในการให้บริการ เครื่องคอมพิวเตอร์ โต๊ะ เก้าอี้ เจ้าหน้าที่ดูแลศูนย์ฯ ช่วงเวลาการให้บริการ มีความพร้อมมากที่สุด จำนวน 17 ศูนย์ฯ รองลงมา คือ ระบบอินเทอร์เน็ต มีความพร้อมจำนวน 15 ศูนย์ฯ วิทยากรในการฝึกอบรม มีความพร้อมจำนวน 12 ศูนย์ฯ งบประมาณในการบริหาร มีความพร้อมจำนวน 8 ศูนย์ฯ เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ มีความพร้อมจำนวน 7 ศูนย์ฯ ในทางกลับกันก็ได้ให้ข้อมูลผลการสำรวจ องค์ประกอบการให้บริการที่ไม่มีความพร้อม ได้แก่ เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ ไม่มีความพร้อมมากที่สุด จำนวน 10 ศูนย์ฯ งบประมาณในการบริหาร ไม่มีความพร้อมจำนวน 9 ศูนย์ฯ วิทยากรในการฝึกอบรม ไม่มีความพร้อมจำนวน 5 ศูนย์ฯ และระบบอินเทอร์เน็ต ไม่มีความพร้อมน้อยที่สุด จำนวน 2 ศูนย์ฯ

#### 4.6.2 ความต้องการของหน่วยงานในการใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ (2555) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมถึงความต้องการของหน่วยงานในการใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนที่มีสมาชิกในหน่วยงานทราบว่าปัจจุบันจังหวัดบุรีรัมย์มีศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน และหน่วยงานมีโครงการที่จะจัดฝึกอบรมในปีงบประมาณ 2555 จำนวน 14 หน่วยงาน หน่วยงานส่วนใหญ่ที่มีความต้องการในการใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ด้วยเหตุผล 1) มีการรับทราบการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน 2) มีการวางแผนโครงการที่จะจัดฝึกอบรมในปีงบประมาณ พ.ศ.2555

### 4.6.3 แผนงานในการใช้ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์

จากการสำรวจข้อมูลมีจำนวนศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีแผนงานให้หน่วยงานของรัฐมาใช้ประโยชน์ในการให้บริการความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นเช่น การใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นกับเด็กในระดับประถมศึกษา การใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นกับผู้นำชุมชน ผู้นำเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน การใช้อินเทอร์เน็ตเบื้องต้นแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป การค้นหาข้อมูลเผยแพร่ผลผลิตและพัฒนาสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การบันทึกข้อมูลในการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของงานพัฒนาชุมชน สนับสนุนการเรียนรู้การศึกษานอกสถานที่ ฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำบรรจุภัณฑ์ของศูนย์ฝึกอบรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ และถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรออนไลน์ เป็นต้น มีจำนวน 18 ศูนย์ฯ โดยตำบลลุมพิก มีแผนงานการให้บริการกับโรงเรียน 4 แห่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลุมพิก (สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์, 2555)

#### 4.6.4 ข้อคิดเห็น/เสนอแนะจากศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

มีข้อคิดเห็น/เสนอแนะจากศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ต่อสำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์เกี่ยวกับความต้องการใช้ศูนย์ฯ มีดังนี้ 1) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเป็นสิ่งดีที่ควรเริ่มดำเนินการมานานแล้ว แต่ควรมีจัดตั้งจำนวนมากว่าน้อยอย่างน้อย ตำบลละ 1 แห่ง เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสในการเข้าถึงข่าวสารในการประชาสัมพันธ์มากขึ้น 2) การใช้ประโยชน์จากศูนย์ฯ ในการศึกษาด้านข้อมูลต่างๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่แพร่หลายมากขึ้น และควรมีการบูรณาการกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพ 3) เนื่องจากส่วนมากการใช้งานศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน จะเป็นการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จึงควรให้มีจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อความต้องการ และมีความเร็วในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตสูง เพื่อให้ใช้ในการค้นหาข้อมูลได้เร็วขึ้น 4) การดำเนินงานควรยึดแนวทางการเรียนรู้สำหรับชุมชนเป็นหลัก เนื่องจากหน่วยงานต่างๆ มีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลอยู่แล้ว

### 4.7 การใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

#### 4.7.1 ความหมายของการใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

ในด้านการใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนนั้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ (2542: 2) ได้ให้ความหมายของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นไว้ว่า คือ การสนับสนุนกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นสามารถร่วมมือกันแก้ปัญหา และพัฒนาบนพื้นฐาน ภูมิปัญญาและความสามารถของคนในท้องถิ่น และได้จำแนกองค์ประกอบของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นได้ 4 ประการ คือ 1) มีการ

พิจารณาเลือกสรรและใช้ประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ อย่างหลากหลายตามลักษณะท้องถิ่น 2) เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกสรรและดำเนินกิจกรรมอย่างเต็มที่ ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) โดยตรง 3) มีการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง 4) การดำเนินกิจกรรมนั้นมีผลตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

#### 4.7.2 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

ชุมชนใดจะเข้มแข็งหรือไม่เข้มแข็งนั้น ใช้แนวทางพิจารณาจากตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามข้อกำหนดของกระทรวงมหาดไทยดังนี้ คือ 1) สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นว่า คนในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้ 2) สมาชิกชุมชนรักที่จะพึ่งตนเอง มีความเอื้ออาทร รักและห่วงใยกันและพร้อมที่จะจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชนร่วมกัน 3) สมาชิกของชุมชนเลือกผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้แทนชุมชนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) มีการตัดสินใจและทำงานร่วมกันในชุมชนสม่ำเสมอจนเป็นวิถีชีวิต โดยมีผู้นำชุมชนร่วมผลักดันอย่างแข็งขัน 5) สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมประเมินสภาพปัญหาของชุมชนร่วมกำหนดอนาคตของชุมชน ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชน 6) สมาชิกชุมชนเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองและชุมชนจากการเข้าร่วมเวทีชาวบ้านและการทำงานร่วมกัน 7) มีแผนของชุมชนในการพัฒนาทุกด้าน โดยมุ่งพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกทุก ๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน 8) การพึ่งพาภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป 9) มีเครือข่ายความร่วมมือกับหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ท้องถิ่น หน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ในลักษณะความสัมพันธ์แบบเพื่อนแท้ 10) การติดตามดูแล และเสริมพลังอย่างต่อเนื่อง (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2542: 4-5)

#### 4.7.3 ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนประสบความสำเร็จ

Benjamin (2001 อ้างถึงในประภาพรรณ วุ่นสุข, 2553: 23) ได้สรุปปัจจัยที่ทำให้ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนประสบความสำเร็จจากประสบการณ์ในแอฟริกาไว้ดังนี้

1) การบริหารจัดการที่ดี ปัจจัยสำคัญคือ ผู้จัดการที่มีความรับผิดชอบไว้วางใจได้ มีความกระตือรือร้น เป็นคนที่มีพลังขับเคลื่อน จะสามารถดึงคนเข้ามาใช้บริการในศูนย์ฯ ได้มาก

2) การพัฒนาบริการใหม่ๆ ศูนย์ฯ ที่ดีต้องสามารถพัฒนาบริการศูนย์ใหม่ๆ มาตอบสนองชุมชน ศูนย์ฯ ที่ประสบความสำเร็จจำนวนมากต้องสามารถเรียนรู้ว่าบริการใดที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้

3) การเชื่อมสายสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก บางศูนย์มีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมการอบรมร่วมกัน

4) การทำงานเป็นเครือข่ายกับศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดและทรัพยากร

และ Benjamin ยังได้สรุปบทเรียนจากศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนในแอฟริกาว่า มีหลายๆ แห่งที่มีความเข้มแข็ง มักจะเป็นศูนย์ฯ ที่บริหารจัดการโดยท้องถิ่นนั้นๆ สามารถใช้เทคโนโลยีตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ ในขณะที่ศูนย์ฯ จำนวนมากประสบปัญหาด้านเทคนิค การเงิน การจัดการ ปัญหาหนึ่งเกิดจากโครงการมุ่งไปที่เทคโนโลยี Broadband มัลติมีเดีย ฯลฯ มากกว่าพัฒนาด้านการบริการ หรือสนใจว่าคนเหล่านั้นจะประยุกต์ใช้ได้อย่างไร

Campbell(2001 อ้างถึงในประภาพรรณ วุ่นสุข, 2553: 24) พบปัจจัยหลักที่เอื้อให้ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนประสบความสำเร็จคล้ายคลึงกับ หลักการที่ใช้ในธุรกิจขนาดเล็ก อันได้แก่ การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ไม่ใช่เพียงใช้เทคโนโลยีเป็นตัวนำ เริ่มจากปฏิบัติการขนาดเล็กที่มีการสนับสนุนจากภายนอก ความสำคัญของการสนับสนุนจากท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการประสบความสำเร็จ เช่นเดียวกับในงานของ Lee และ Gosua (1995 อ้างถึงในประภาพรรณ วุ่นสุข, 2553: 24) ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนก็ไม่แตกต่างกับโครงการพัฒนาชนบทอื่นๆ ที่ต้องการการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนอย่างกระตือรือร้น

#### 4.7.4 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

Share (2001 อ้างถึงในประภาพรรณ วุ่นสุข, 2553: 27) ได้สรุปสาเหตุหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนไว้ดังนี้

- 1) ชุมชนไม่มีความตระหนักถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2) ชุมชนหวาดกลัวและไม่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 3) ชุมชนมีประสบการณ์ที่ไม่ดีกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4) ชุมชนขาดการอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศก่อนนำเทคโนโลยี

สารสนเทศสู่ชุมชน

- 5) ไม่มีปัจจัยสนับสนุนในท้องถิ่น เช่น ไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ
- 6) มีความสงสัยในความปลอดภัย และการรักษาความลับของข้อมูล

## 5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### 5.1 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้นำเกษตรกร

#### 5.1.1 บทบาทของผู้นำเกษตรกรในการส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยในประเทศไทย

จากผลการศึกษาของ ทิตยวราวรรณ กิจวราณมณี (2545: 87, 91, 101) ในด้านบทบาทของผู้นำเกษตรกรในการส่งเสริมการเกษตรกรรมรายย่อยในประเทศไทย แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่า

1) แนวทางการส่งเสริมการเกษตรของผู้นำเกษตรกร (เกษตรกรแบบยั่งยืน) แนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยได้ คือการศึกษาต้นแบบจากผู้นำเกษตรกรมีเกษตรกรมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาดูงานจากผู้นำเกษตรกร ทำให้ผู้นำเกษตรกรกลายเป็นนักส่งเสริมการเกษตร และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการเกษตรและได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการส่งเสริมการเกษตรกรรมแบบยั่งยืน มีใจความดังนี้

#### 2) ปัญหาและอุปสรรคต่อการส่งเสริมการเกษตรกรรมแบบยั่งยืน

(1) ปัญหาเกี่ยวกับภาครัฐ พบว่าผู้นำเกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลางใน 6 เรื่อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่เกษตรไม่สามารถให้คำแนะนำได้ถูกต้อง เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นนอกจากเกษตรตำบลไม่เข้าร่วมเวทีหรือพูดคุยรับฟังปัญหา เจ้าหน้าที่เข้ามาพบเมื่อมีโครงการมาเสนอหรือขอความร่วมมือเท่านั้น ข้อมูลที่เจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบเปลี่ยนแปลงบ่อย เจ้าหน้าที่เข้ามาสั่งให้ปฏิบัติตามหน่วยงานสั่งมาโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมและความสามารถหรือความต้องการของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ต้องรอจังหวัดหรือส่วนกลางจึงไม่สามารถทำตามความต้องการหรือข้อตกลงกับเกษตรกรได้

(2) ปัญหาเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่สนับสนุนแผนด้านการเกษตรในการทำแผนชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่เกษตรไม่ประสานงานกัน องค์การบริหารส่วนตำบลกับชาวบ้านขาดความร่วมมือกัน องค์การบริหารส่วนตำบลไม่จัดสรรงบประมาณให้ด้านการเกษตร

3) ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐด้านการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของผู้นำเกษตรกร ทิตยวราวรรณ กิจวราณมณี มีความคิดเห็นว่าภาครัฐควรได้ดำเนินการดังนี้

(1) เพิ่มทักษะด้านการแก้ไขปัญหาและที่ปรึกษาให้กับผู้นำเกษตรกร ด้วยการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน เป็นต้น

(2) ควรสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ หรือทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา

(3) ควรเชิญผู้นำเกษตรกรในภาคต่างๆ มาร่วมความคิดเห็นในการแก้ปัญหา โดยให้ผู้นำเกษตรกรนำเสนอปัญหาที่ประสบมาให้ทราบและช่วยกันนำเสนอแนวทางแก้ไข

(4) เกษตรตำบลควรให้คำปรึกษา แนะนำผู้รู้ในด้านต่างๆ ให้กับผู้นำเกษตรกรเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ

## 5.2 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนของ

### 5.2.1 ลักษณะการบริหารจัดการที่เหมาะสมของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

ข้อค้นพบในการศึกษาลักษณะการบริหารจัดการที่เหมาะสมของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน กรณีศึกษาในประเทศไทย สาขาวิชาบริหารเทคโนโลยีวิทยาบัณฑิตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประภาพรรณ วุ่นสุข (2553: 189) ได้สรุปบทเรียนจากประสบการณ์ที่ได้ศึกษา และบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนในลักษณะรูปแบบต่างๆ ในมุมมองความรู้ ICT ชุมชน ว่าการพิจารณาลักษณะศูนย์เรียนรู้ของชุมชนที่สามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ควรมีกรอบคิด ดังนี้

#### 1) ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนที่สามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

(1) ศูนย์ฯ ควรสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนด และจัดวางไว้

(2) ศูนย์ฯ ต้องสามารถให้ความรู้ หรือให้บริการเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การใช้วัสดุอุปกรณ์ วัสดุดิบ และกำลังแรงงานในท้องถิ่น

(3) ศูนย์ฯ ควรมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมความสามารถในด้านการบริหารจัดการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกในกลุ่ม

(4) ศูนย์ฯ ต้องมีการบริหารจัดการในลักษณะที่ส่งเสริมความสมัคคีสามานสามัคคีของคนในชุมชน และเอื้อประโยชน์กับคนกลุ่มต่างๆ ตามระดับการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน และยุติธรรม

(5) ศูนย์ฯ ควรพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูล หรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชน เพื่อความเท่าทันกับกระแสต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน

(6) ศูนย์ฯ ไม่ควรมีการดำเนินงานที่ยู่ยาก ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถกระจายความรับผิดชอบให้แก่กลุ่มต่างๆ และบุคคลอื่นๆ ในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

(7) ศูนย์ฯ ควรมีข้อมูลที่จำเป็นสำหรับชุมชน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีลักษณะเป็นองค์รวมของข้อมูลจำเป็นของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ข้อมูลในส่วนที่ตนเองต้องการได้

### 5.3 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะต่อศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน

#### 5.3.1 แนวทางการพัฒนาศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน

รายงานผลการวิจัยติดตามประเมินผลโครงการนำร่อง Community Telecenter (ปาริชาติ ศิวะรักษ์, 2545) ซึ่งก็ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน มีสาระสำคัญดังนี้

1) การเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมกับรูปแบบของศูนย์ฯ หรือเลือกรูปแบบของศูนย์ฯ ที่เหมาะสมกับพื้นที่การพัฒนาศูนย์ฯ ในทุกลักษณะต้องพิจารณาว่าพื้นที่นั้นๆ เหมาะสมกับกับรูปแบบของศูนย์ฯ หรือไม่ ประสิทธิภาพของโครงการต่างๆ พบว่า แม้จะมีการกำหนดวัตถุประสงค์และรูปแบบการดำเนินการ โครงการไว้อย่างชัดเจน เพื่อจะได้มีเกณฑ์ในการแสวงหาพื้นที่ที่เหมาะสมกับโครงการ แต่ปรากฏว่ามักมีการจัดตั้งศูนย์ฯ นำร่องในพื้นที่ที่ไม่เข้าเกณฑ์ ซึ่งอาจแสดงถึงปัญหาอุปสรรคในการแสวงหาพื้นที่ หรืออาจแสดงว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เหมาะสม ไม่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

2) ประชาชน ชุมชน หรือองค์กรชุมชนเข้มแข็ง ประสิทธิภาพจากศูนย์ฯ นำร่องต่างๆ แสดงให้เห็นว่าองค์กรสนับสนุนต้องให้ความสำคัญ กับ ชุมชนเข้มแข็ง ในหลายนัย ในบางกรณีแม้ว่าในภาพรวมชุมชนมีความเข้มแข็ง แต่ไม่มีองค์กรชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่มีความเข้มแข็งทางการบริหารและการเงินมากพอที่จะรับผิดชอบบริหารจัดการศูนย์ฯ ได้ หรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนไม่สามารถตกลงรับผิดชอบดูแลศูนย์ฯ ร่วมกันได้ ในทางกลับกันถ้าให้ความสนใจคัดเลือกองค์กรที่มีความเข้มแข็ง ก็อาจพบปัญหาว่าองค์กรดังกล่าวดำเนินการโดยอิสระ ไม่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มและองค์กรอื่นๆ ในชุมชน ทำให้ศูนย์ฯ ที่องค์กรนั้นบริหารจัดการมีความเป็นชุมชน และ สาธารณะ ต่ำ แต่กลายเป็นศูนย์ฯ ขององค์กรนั้นๆ เท่านั้น

3) ชุมชนคิดเองทำเอง และการปรึกษาหารือสองทาง สถานการณ์ที่ดีที่สุดคือ เมื่อชุมชนคิดเอง ทำเอง ริเริ่มทำเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรอื่นๆ เช่น ครัวเรือนสามขา แต่มักเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไม่บ่อยนัก และไม่มีหลักประกันว่าชุมชนอื่นๆ จะสามารถริเริ่มและบริหารจัดการได้สำเร็จเช่นชุมชนบ้านสามขา ในทางปฏิบัติ องค์กรภายนอกยังต้องทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุน และจำเป็นต้องหาคุณภาพที่เหมาะสมระหว่างการทำให้ชุมชนคิดเอง ทำเอง ทั้งหมด และการปรึกษาหารือสองทาง